رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

مَنْ خَلَقَ الكونَ؟ وَمَنْ خلَقَنِي ؟ وَلِمَاذَا؟ | ديفهي | ދިވެހި

ކަވްނު ޚަލްޤުކުރެއްވީ ކާކު ކަމަށްތޯ؟ އަދި އަހަރެން ޚަލްޤުކުރެއްވީ ކާކު ކަމަށްތޯ؟ އަދި އެއީ ކީއްވެގެން ކަމަށްތޯ؟

މަސްޖިދުލް ޙަރާމާއި މަސްޖިދުއް ނަބަވީގެ ދީނީ ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ރިޔާސަތުގެ ޢިލްމީ ކޮމިޓީ.

مَنْ خلَقَ الكَونَ؟ وَمَنْ خلَقَنِي؟ وَلِمَاذَا؟

ކަވްނު ހެއްދެވުނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އަދި އަހަރެން ހެއްދެވުނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އަދި އެއީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟

اللَّجْنَةُ العِلْمِيَّةُ

بِرِئَاسَةِ الشُّؤُونِ الدِّينِيَّةِ بِالمَسْجِدِ الحَرَامِ وَالمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ

މަސްޖިދުލް ހަރާމާއި މަސްޖިދުއް ނަބަވީގެ ދީނީ
ކަންތައްތަކާ ބެހޭ ރިޔާސަތުގެ އިލްމީ ކޮމިޓީ.

بِسْمِ اللهِ الرَّحمَنِ الرَّحِيمِ

ކަލޭން ހަލްޤުކުރީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އަދި އަހަރެން ހަލްޤުކުރީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އަދި އެއީ ކީއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟

މަސްދަރު:-ޒަކަރިއްޔާ   މަސްދަރު-ނަބަވީހާއިވާ   ދީނީ

ކަސްރަތްތަކާބެހޭ ޢިލްމީސަރުގެ ދަރުސްތަކާ އިލްމީ ލަޖުނާ

އަހަރެން ދިވެހި ބަޔަކަށް ރަސްގެފުޅު މަގެ މީހާގެ ހެއްޔެވެ؟

އެބޭކަލާ ބިމާއި އަދި އެ ދުނިޔެއިވާހާ ހުރިހާ އެއްޗެއް، ގޮތް

އިރުދުވަސް ނުކުރުވާ ޖިންސުން ބައްޕާ ހައިބަތުކަރި މަނިކުފާނަށް

ހަލްޤުކުރީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟

އެކަލާ ބިމުގައި މިވާ ކަނޑު، ނަޖުމު، ފެނާފުރަހަލަ، ހަރުދަނާ ނިޒާމު

އުފެއްދީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟

އިންސާނާ އުފެއްދެވީ، އަދި އެނާއަސް އެހެމާއި ފެނުމާއި އަދި ބައްދަލު

ދެއްވީ، އަދި މަތިން ފަރާތުކުރެއްވި، އިލްމު ހެރުމާއި އަދި ހަކީޤަތްތައް ދެނެގަނެ

ނަގައިގެންގެ މައްސަލަ ކުރެވެން ދިރިއުޅުމުގައި އެނާ ފައިދާ ކާކު ހެއްޔެވެ؟

ތިބާގެ ހަދިގަނޑުގެ ގަނޑުވަރުތަކާއި މިކަމު ނަފުސު ފުރުމާ

ތަރުތީބުކޮށް ހަދި ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އަދި ތިބާ ބޮޑުތަކުން، ފަހަ ރިވެތި

ބޮޑުގަކަން ތިބާ ބޮޑުތަކުގެ ކާކު ހެއްޔެވެ؟

އެގޮ ތަފާތުކުރާއި އަދި އެގޮ އެކިއެކި ބާވަތްތަކުގެ މައުލޫމާތު ދިރުން ހުރި

ކާއިނާތުގެ ހަލްޤު ފެނުގައި ތިބާ ނިކަން ވިސްނާލަބަލާށެވެ. އައިސް

އިހެއްނެތްރާ (ފުރިހަމަކޮށް) ބޭރެވެނެން ގެނެން ނަން ހުރި ގޮތްތައް ހެދީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟

ވޫދުކާ އުފެދުން އަހަރެމެންގެ މަތިމަތީ، އުނަވަން ބަރާބަރަށް، ނޫޖެހޭނެ، ކަޑަވާން ބިމަށްބިތާހަށް ފޮޅުއްބި އާދެ ވާނުނުބެހޭގައި، މިބިޖު ހައިބަބުލުން ކަވަށް، އިރުގެބާވަކު އަދި އިސްގެބާނޭރުވެއިގެއް، ޔާދަހުކަން ހެއްޔެވެ؟

މިއާލަމަށް ހިނގަމުންދާ ނިޒާމުގެ ބަދަލުތަކާއި (ދިރިހުރުމާއި މަރުވުމާއި، ދިރުންތަކުގެ ނަސްލު އުފެދި ދުވަހުއްދެވި، ބާލާއި ދުވާލާއި، މުސްނަމުގެ ބަދަލުވުމާއި، އުފެދި ކަނޑަނޑުގެ ގޮތަށް) ދާއިމު ކާކު ހެއްޔެވެ؟

މިކަމުތަކުގެ އަމިއްލަ ނަފްސުން ހެދުނުކަމަށް ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެކަމެއްވެސް ނެތި ނަމުގެ ދުއިން ހަމަ އަދި ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ (ހަމަ ކަމެއްގެއް ނުލައި) އިއްޔާލަގުމުން ވެރިކަމުގެ ހެއްޔެވެ؟ ﷲ ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿أَمْ خُلِقُوا۟ مِنْ غَيْرِ شَىْءٍ أَمْ هُمُ ٱلْخَـٰلِقُونَ ۝٣٥ أَمْ خَلَقُوا۟ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۚ بَل لَّا يُوقِنُونَ ۝٣٦﴾

މާނައީ: "ހެއްޔޭ، ހެއްދެވި ފަރާތެއް ނެތިފަ އެބައިމީހުންތަކަށް ނަތީޖާ ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އެއުރެން ހައްދަވާ ފަރާތްތައް ހެއްޔެވެ؟ ނުވަތަ އުޑުތަކާއި ބިމާއި، އެއުރެން ހެއްޔެވެ؟"

މާނައީ: "ހެއްޔޭ، އުޑުތަކާއި ބިން ހައްދާފައި އެއުރެން ހެއްޔެވެ؟ ހެއްޔެއްޔޭ، އެއުރެންނީ، ޔަޤީން ނުކުރާ (އެބަހީ: އީމާންނުވާ) ބަޔަކުވެ." [އައް-ޠޫރު: 35-36].

ފަހު އަހަރުތަކުން، އަހަރުތަކުގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގައި ހަލާކު ނުކުރާނަމަ، އަދި ނަފުސުގެ ޝަހުވަތުން އަހަރުތަކުން ހުމަ އަދި ކަމުގައި ނުވެތި އިއްތިފާޤުކޮށް އަދި ކަމުގައިވެފި މުސްތަޤިއްލުކަމާ ކަމުގައިވާނަމަ؛ ދުނިޔަ އެއާދުރުގައި އެއްވެސް ޝައްކެއް ނުވާ.ހައްޤެވެ: ހަމަކަށަވަރުން މި ކަވްނު، މި ކަވްނު އުފެއްދެވި މަތިވެރި ޤުދުރަތުގެ ހާކިމެއް ވާންޖެހޭކަމެވެ. އެހެނީ މިކަވްނު އާގެ އަމިއްލަ ނަފްސުން ހަލްޤުވެގެނުވީ، ނުވަތަ ނަފުސުގެ ތަޤާޟާއިން (އަމިއްލައަށް) އަދުވީ، ނުވަތަ އިއްތިފާޤުކޮށް އަދުވީ، މުސްތަޤިއްލު ކަމަކަށްވުން ނުވެ.

އިންސާނާ އާދަމުން ނުފެންނަ އެއްޗިހި ވުޖޫދުވާކަމަށް އީމާންވެނީ، ކިއްވެގެން ހެއްޔެވެ؟ މިސާލަކަށް: (ދުނިޔޭގެ މުއާ، ބައްތިއާއި، ރޫޙާއި، ޝައްޔާތީނާއި އަދި ފެރިޝްތަ.) އެއީ އާދަމުން އާގެ އަޤްލުގައި ފެނިނޭޅި ނުން ހެއްޔެވެ؟ ދުނިޔަ، އާދަމުން އެފަރާތުގެ މަޖްރޫޙީ ވާދަކަށް، އެފަރާތުގެ ފަލަކުގެ މަޤްބޫލުކަމާ ފަލަކުއްވާނުގެ ދުކަމުގެ؛ މި ބާޠިލުކަމާ ކަވްނު ހައްޤު ހާމަވެގެން ބުރުއްޔަތުގެ އިންސާނާ އިންސާނާ ކަންޓްރޯލް ފަހު ޔަޤީނުކަން ހެއްޔެވެ؟

ބައްދަލުކުރި އަކަކުވެސް އާދަމުން މިހެން ބުނެވުން ޖަވާބުގައި ނުކުރާނަމަވެ: މިހަނެއްޗާ އަދި އެއްވެސް ފަރާތެއް މިތަން ބަދަލު ކުރެއްނެވި ނުކުނުވެ! ނުވަތަ އާދަމުން މިހެން ބުނެވުނަސް (ޖަބަރުތްނުކުރާނަތެވެ:) ހަމަކަށަވަރުން، މިހަނެއްޗާ ވުޖޫދަށް ގެނައި އެކަކުގެއްވެސް ނެތި ނުތުކުރަނުނުވެ! އެހެންކަމަކަށްވާނަމަ؛ ބައްޓަ މިޔަން، މިހަން ބޭނާ މިހަންގެ ބަސް ތެދުކުރާނީ ކިހިނެއްކަނުގެއްތަވެ.

ހަމަކަށަވަރުން މި ބޮޑުވެގެންވާ ކަފްނު އަދި އެއްވެސް ހާލެއްގައި ނެބިވެއްވެ!؟ މި ނާޖުކު ރޫސްބިރަކަމެ މައްސަލަ ކަފުން އަދި އިއްބާގާކުން ކަމަކް ބުނެވުން ބުއްދިހުރި މިހަކު ޒެބުޅުކުރާނި ކިހިނަކުން ހުއްޓުވޭ؟

މިއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް އަހަރުމެން ވާބިލުކޮށްދިނީ، އެންމެ ނަމާޒާއަކަށް. އެއީ: ހަމަކަށަވަރުން، މިކަފުނަކީ މަޔިތުވެރިވެގެންވާ ކަނަކުގެނުވެތޭ، ތަދުބިރުކޮށް ހިސާބާ ރަށުބުއް ވާކަމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަޔުކަނުކުރަން ހައްޓެވެގެންދިއުނު ހަމުކަނި އެޔުރާތް ކަމެޔެވެ. އަދި އެއިރާހަ ޖެހުމަށް އަޔުކަނުވާ ކާނދެ ފުރާތުއް، ފަހަ އެ ފުރާތުކަނުވާ އަޔުކަމިއްކަމެވެ.

މަޔިތުވެރިވެގެންވާ ހާލަތުގައި ރަށުބު

ވަނީ ހާލަތުގައި އެނދެ ރަށުބުކާވެ. އެ ރަށުބަށި، އެނދުހަ ތަކުޔެގެ ދިޔުކުރި ފުރާތެވެ. އެނދުހަ ކަމެއް ހިނގާވާ ތަދުބިރުކުރައްވާ ފުރާތެވެ. އެނދުހަ ރިޖެއް ދުއްވާ ފުރާތެވެ. އެއީ ދިރުރުއްވާ އަދި މަރުގެނުނަވާ ފުރާތެވެ. އަދި އެއީ ބިން އުފެއްދެވީ، އެ ބިން، (ބޭނުންހިފާ ގޮތަށް ހިދުމަތްގައި ނިކަމިބުކުރެއްވީ، އަދި އުކާފާނގެ މަހްފޫޒުނުހަން އުކައިރުގެނުވާ ތަނުއްކަމުގައި އެ ބިން ފުއްޕި އިފާހަވެ. އަދި އެއީ އުޖުތަކާއި އުތަނުގައި ވާހައި އަނުމަނު ބޭނީ މަހްފޫޒުތުރެއް ހިފޭކުރައްޕި ފުރާތެވެ. އަދި އެއީ އިރާއި ހަނދާއި އަދި ރާހާއި ދަވާލަން، މި ނާޖުކު، ބަރާބަރު ހިނގުން ފުއްވި ފުރާތެވެ. އެއިން، އެފުރާތުގެ މަޔިތުކަމަން ދިހިފިކުރާން ހިކާކުރުއްވެ.

އަދި އެފުރާތަކީ، އެއާ ނުފައި އަހަރުމެންނަން ދިރުމުއް ހައްޓުބުއް ނުވާނެ

ވައި، އަހަރެމެންގެ ޚިދުމަތުގައި ލެއްވި ފަރާތެވެ. އަދި އެ ފަރާތަކީ، އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް ވާރޭ ވެއްސަވާ ފަރާތެވެ. އަދި އަހަރެމެންނަށްޓަކައި، ކަނޑުތަކާއި ކޯރުތައް ޚިދުމަތްތެރިކުރުއްވި ފަރާތެވެ. އަދި އެ ފަރާތަކީ، އަހަރެމެންގެ ފުނުގައި އެއްވެސް އާރެއްބާރެއް ނެތި، އަހަރެމެންގެ މައިންގެ ބަނޑުތަކުގެ ތެރޭގައި، ބަނޑުގައި ނުވާ އޮތްރިއްއާގެ ގޮތުގައި އަހަރެމެން އޮތްއިރު، އަހަރެމެންނަން ކާނާދެއްވާ ރައްކާތެރިކަންދެއްވާ ފަރާތެވެ.

މި ކާއިނާތުގެ ތަދުބީރުކުރައްވާ ރައްބަކީ: ހުސްބާރުވަންތަ އަދި މަތިވެރިވަންތަ މާތް ﷲ އެވެ.

ﷲ ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِي خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٖ ثُمَّ ٱسۡتَوَىٰ عَلَى ٱلۡعَرۡشِۖ يُغۡشِي ٱلَّيۡلَ ٱلنَّهَارَ يَطۡلُبُهُۥ حَثِيثٗا وَٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَ وَٱلنُّجُومَ مُسَخَّرَٰتِۭ بِأَمۡرِهِۦٓۗ أَلَا لَهُ ٱلۡخَلۡقُ وَٱلۡأَمۡرُۗ تَبَارَكَ ٱللَّهُ رَبُّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ٥٤﴾

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައްބަކީ، ހަ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އުޑުތަކާއި ބިން ހެއްދެވި ކަލާނގެއީ ﷲ އެވެ. ދެން އަރުޝީގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ އިސްތިވާ އަރާވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރޭގަނޑުން ދުވާލު ނިވާކޮށްދެއްވައެވެ. (އެއިން ކޮންމެ އެއްޗެއް) އަވަސްކަމާއެކު (އަނެއްކަކަށް) ހޯދައިގަންނައެވެ. އަދި އިރާއި، ހަނދާއި، ތަރިތައް، އެ އިލާހުގެ އަމުރުފުޅުން ޚިދުމަތަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ ގޮތުގައި ހައްދަވައެވެ. ދަންނާށެވެ. ހެއްދެވުމާއި، އަމުރުކުރެއްވުމާއި، މިލްކުވެގެން

ވަކި އެ އިލާހުންގެ. ޢާލަމްތަކުގެ ރަބްބު ﷲ، ބަރަކާތްތެރިވެ މަތިވެރިވެ ވޮޑިގެންވެއެވެ." [އަލް-އަޢްރާފު: 54].

ﷲ އީ، ކައުނުގައިވާ -އަހަރެމެންނަށް ފެންނަ އަދި އަހަރެމެންނަށް ނުފެންނަ- ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް ޚަލްޤު ކުރެއްވި ޚާލިޤުވަންތަ ރައްބެވެ. އަދި އެ އިލާހު ފިޔަވައި ކޮންމެ އެއްޗަކީ، އެ އިލާހުގެ މަޚްލޫޤުތަކާއި އަޅުތަކެވެ. އަދި އަޅުކަން ކުރަން ޙައްޤުވެގެންވަނީ، ހަމައެކަނި އެ އިލާހަށެވެ. އަދި އެއިލާހާ އެކުގައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އަޅުކަން ކުރެވިގެން ނުވާނެއެވެ. އެއިލާހުގެ ރަސްކަމުގައި، ނުވަތަ އެއިލާހުގެ ޚަލްޤުކުރެއްވުމުގައި، ނުވަތަ އެއިލާހުގެ ތަދުބީރުކުރެއްވުމުގައި، ނުވަތަ އެއިލާހުގެ އަޅުކަމުގައި، އެއްވެސް ޝަރީކަކު ބައިވެރިއަކު ނުވެއެވެ.

އަދި ޖަދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން، [illegible] އެކުގައި އެހެން އިލާހުންބައެއް ވާކަމަށް އަހަރެމެން މިސާލަކަށް ބުނާނަމަ؛ ކައުން ފަސާދަވެއްޖައީހެވެ. އެހެނީ، އެއް ވަގުތެއްގައި ދެ އިލާހުން [illegible] ނޫނެވެ. ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿لَوۡ كَانَ فِيهِمَآ ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَا...﴾

މާނައީ: "އެދެތަނުގައި (އެބަހީ: އުޑާއި ބިމުގައި) ﷲ މެނުވީ އިލާހުންތަކެއް ވިނަމަ، އެދެތަން ފަސާދަވެއްޖައީހެވެ..." [އަލް-އަންބިޔާއު: 22].

ކާމިލުވަންތަ ޢަޤީދާގެ ބިންގާ

ހުސްނާއި ޖަލާލުވަންތަ ޢައްބާސް، ގެނާ އަދަދު ނުކުތުމުން ކީރިތި ނަންފުޅުތައް ވެއެވެ. އަދި އެއިލާހުގެ ފުރިހަމަވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރާ ނަންފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައި: އަލް-ޙައްޔު، އަދި "الله" ވެސް - ސިފަފުޅު: ބައްޔާ އިލާހުއްވައިގެ ނުހޭނުވޭ، އެކުލަވާ ހުދުވެން ބައްޔާވެގެންވޭ، އެއިލާހަން އެއްވެސް ތަޢުރީފަކު ހޯދުމާ ނުލުވާ އެއްވަކިވެގެން އިލާހުވެ- އަދިވެސް (އެއިލާހުގެ ނަންފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައި:) އަލް-ޤައްޔޫމް، އައް-ޢަލިއްޔު، އައް-ޢައްޒީމް އަދި އަލް-ކަބީރު ވެއެވެ.[1] ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރައްވައެވެ:

﴿ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلۡحَيُّ ٱلۡقَيُّومُۚ لَا تَأۡخُذُهُۥ سِنَةٞ وَلَا نَوۡمٞۚ لَّهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِۗ مَن ذَا ٱلَّذِي يَشۡفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذۡنِهِۦۚ يَعۡلَمُ مَا بَيۡنَ أَيۡدِيهِمۡ وَمَا خَلۡفَهُمۡۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيۡءٖ مِّنۡ عِلۡمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَۚ وَسِعَ كُرۡسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفۡظُهُمَاۚ وَهُوَ ٱلۡعَلِيُّ ٱلۡعَظِيمُ ٢٥٥﴾

މާނައީ: "الله އީ، އެ އިލާހު ފިޔަވާ (އަޅުކަންކުރެވޭ ބައްޔާ) އިލާހެއް

---

[1] އަލް-ޙައްޔު: ހުރިހާ އެއްޗެއް ހަލާކުވެގެންދިޔަސް، ހަމަދިރި އިލާހު.
އަލް-ޤައްޔޫމް: ޤާއިމުވެހުރި، އަމިއްލަ ނަފްސަށް ކާފީވެގެންވާ އިލާހު.
އަލް-ޢައްޒީމް: އަޒީމް ޢަޒަމަތްވަންތަ ހައިބަތުވެރި، ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ މައްޗަށް ޤާދިރުވެގެންވާ ބާރުވަންތަ ވެރިރަސްކަލާނގެ، އެކަލާނގެއަށް ހުރިހާ ކަމެއް ފަސޭހަވެގެންވާ އިލާހު.
އައް-ޢަލިއްޔު: ނަފްސާއި ޢާލީ ކަލާނގެއަކަށްވާ، ޢާލީވަންތަ އިލާހު.
އައް-ޢައްޒީމް: ހުރިހާ ނަފްސެއް ގައި ޢައްޒީ ބާރުވާ އަދި ޢައްޒީ ބާރުދެއްވާ އިލާހު.
އަލް-ކަބީރު: ނުހަނު ބޮޑުވަންތަ ބޮޑުކަމާއި އިލާހު.

އިލާހަކު ނުވާ އިލާހެވެ. ދިރިދިރިހުރިވޮޑިގެންވާ، ޤާއިމަށް ދާއިމުވެ ހުރިވޮޑިގެންވާ
އިލާހެވެ. އަވަހާރަކުރު އަދުރެއް އަދި އަވަހާރަކުރު ލިބުމުވެވޮޑިގެން
އެއިލާހަކަށް ނުވެއެވެ. އުޑުތަކުގައި ވާހައި އެއްޗަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި އެއްޗެއް
މިލްކުވެވޮޑިގެންވަނީ އެއިލާހަށެވެ. އެއިލާހުގެ އިޛުނަކުރުވާ ނުލައިގެން މީހަކު،
އެ އިލާހުގެ ހަޟްރަތުގައި ޝަފާޢަތްތެރިވާނީ ކާކު ހެއްޔެވެ؟ އެމީހުންގެ
ކުރިން (އަޑަކީ: ހަރުދުނިޔޭގެ ކުރިން) އިސްވެގޮސްފައިވާ ކަމެތި،
އެމީހުންގެ ފަހުން ވާނެ ކަމެއްވެސް، އެއިލާހު ދަންނަވޮޑިގެންވެއެވެ. އަދި
އެއިލާހުގެ ޢިލްމުފުޅުގެ ތެރެއިން އެއިލާހު އިރާދަކުރައްވާކަމެއް ފިޔަވާ،
އެއްވެސް އެއްޗެއް އެމީހުންނަކަށް އެނގިގެންނެއް ނުވެއެވެ. އެއިލާހުގެ
ކުރުސިއް، އުޑުތަކާއި ބިމުގެ އެންމެހާ ކަންކަންތުގައި ތަނަވަސް ވެގެންވެއެވެ.
އަދި އެއުޑުތަކާއި ބިން ރައްކާތެރި ކުރައްވާ ހިފެހެއްޓެވުމަކީ އެއިލާހުގެ
ޙަޟްރަތަކަށް ކުޅަވެސް ބުރައަކަށް ނުވެއެވެ. އަދި އެއިލާހީ މަތިވެގެން
ވޮޑިގެންވާ، ހަމަބޮޑުބޮޑުވެވޮޑިގެންވާ އިލާހެވެ." [ސޫރަތުލް-ބަޤަރާ: 255].

އަދިވެސް الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ ١ ٱللَّهُ ٱلصَّمَدُ ٢ لَمۡ يَلِدۡ وَلَمۡ يُولَدۡ ٣ وَلَمۡ يَكُن لَّهُۥ كُفُوًا أَحَدُۢ ٤﴾

މާނައީ: "(އިބަ ނަބިއްޔާގޭގެފާނު) ވިދާޅުވާށެވެ: އެއިލާހީ އެއްކައުވަންތަ
الله އެވެ."

މާނައީ: "الله އީ ޞަމަދު-ސުބްޙާނަހޫއެވެ. (އަޑަކީ: އެންމެހާ ތަކެތި އެއިލާހަށް
ބޭނުން ޖެހިގެންވާ، އަދި އެއްވެސް އެއްޗަކަށް އެއިލާހު ބޭނުންވެވޮޑިގެން

ނުވާ އިލާހެވެ.)"

މާނައީ: "އެއިލާހަކަށް (އެއްވެސް ދަރިކަލެއް) އުފަންވެފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެއިލާހު (އެއްވެސް ފަރާތަކުން) އުފަންވެވޮޑިގެންނެއް ނުވެއެވެ."

މާނައީ: "އަދި އެއިލާހާ ކުފުހަމަވާ، އެއްޗެއްވާ އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ." [އަލް-އިޚްލާޞް: 1-4].

އަޅުކަން ކުރުވާ ރައްބު ސިފަކުރަންވާ ގޮތާއި ސިފަފުޅުތަކުން

އެ އިލާހުގެ ސިފަފުޅުތަކުގެ ބަރާގައި ވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، އެއިލާހީ، (ރައްބު) އިލާހަށްކަމުގައި ނުވޭ، (ރައްބު ޒާތުގައި) އަޅުކަން ކުރާ އިލާހެވެ. އަދި އެ އިލާހު ފުދިވާ އަރުން އެއްޗެއްސަކީ، ފަހު މުކައްލަފު، ތަޢުރީފު ޤުރިކަތަކާ، އަމުރުފުރިކަތަކާ، އަދި (އެގޮ މައުލޫމް) ބާރުފަދުކަމެއް (އެގޮ މައުލޫމް) ގަދަފަދަކަމާ މަސްލަހަތު ބަހުގަތުމެވެ.

އަދިވެސް އެ އިލާހުގެ ސިފަފުޅުތަކުގެ ބަރާގައި: އެއިލާހީ، އަލް-ރަޙްމާން، އަލް-ޤައްޔޫމްއެވެ. ފަހު މަޚްލޫޤުންގެ ކަންކަމުގައި އެއްސެއެއްގެ، ފަހު ނަކަތުގެ ބާރުތަކުން އެ މަޚްލޫޤާތަކަށް އަދި އެ ދަރުމަތަށް އިލާހާއި، الله އެވެ. އަދި އެ އެއްސެއް މަޚްލޫޤާތަށް އެއަމުރުފުޅު، ގުދުރަތުހަށް ... އެ ތަރުތީބުގައި ފުދިވާ ... ހުރިހާ ކަމެއް ... އެ އިލާހެވެ. ... ދަރުމަތު ... އަދި އެ ... ...

އަވާރިޟުލް އައުމުއް އަދި އަވާރިޟުލް ފުއްޤުރުއްވެސް އެއިޔާރަކަން ނުވެއެވެ.[1]

އެއީގެ ބުޚާރީގެ ބަޔާންގައި: އެއީގެ، އަލް-ޙަމްދުއްލިއެވެ. އެއީ ބުރާއީ އުޅުމަށްވެސް، އެއީގެން އެއްވެސް އެއްޗެއް ވަންހަނާވެގެން ނުވާ އިރާދެވެ.[2]

އަދިވެސް އެ އިރާދެ ބުޚާރީގެ ބަޔާންގައި: ހަމަކަނޑަވަރުން، އެއީގެ، އަސް-ސުނަން އަލް-ބައިހަޤީއެވެ. އެއީ ހުރިހާ އެއްޗެއް އަޅުއްސަވާ އިރާދެވެ. އަދި ކަނޑު މަގުފުށްގައި ދަރުމަބާކިޔޭ އިރާދެވެ. ނަފްސުބަރުކަތް، އާސާދަން ވަސްވާސްދާ ކަންބައްބަރާއި އަދި ހިތްބަރުކަތް ފާރުވެރިޔާ ކަންބައްބައްވެސް، އެއީގެ ދަސްކުރެވޭނުވެއެވެ. އަދި އުކަރާނގެ ސްބްރާނުހު އަނ، ބިހުގައި އަދި އުޅުމަށްވެސް އައްވެސް އެއްޗެއް ފާރުވެ ވަންހަނާވެގެން ނުވެއެވެ.[3]

އެއީގެ ބުޚާރީގެ ބަޔާންގައި: އެ އިރާދެ، އަލް-ޤުރުއާނެވެ. އެއީ އެއްވެސް ކަމެއް ކުރަމުން ނުކުރެވޭނެ ނުވާ އިރާދެވެ. އަދި އެއީގެ އިރުދައް، އެއްވެސް ދިހަކަން ރައްދުއް ނުކުރުވާނެވެ. އެއީގެ އެދުވާހަން ނާ ކަމެއް ކުރައްވާނެވެ. އަދި އެއީގެ އެދުވާހަންނާ ކަމެއް

---

1 އަލް-ޙިޖްރު: ބާއަބަދަން، އަބަދުވެ ދިރިދުމިވާހަން ނާ އިރާދެވެ.

އަލް-ޤުރްއާނު: އަމިއްލަ ދާބުލުގައި ދާއިމަން ޤާއިމުވެ ދުމިވާހަން ނާ އަދި އަންމުނާ ބަކައްޓައިހެން ޤާއިމުވެ ވާހަން ނާ އިރާދެވެ.

2 އަލް-އިޔާމު: ހަމަނާ ކަމެއް އަންމު މާލަން ދަންވާހަކަން ނާ އިރާދެވެ.

3 އަން-ނަސާއީ: ހަމަނާ އެއްޗެއް އައްސަލާ ވާހަން ނާ އިރާދެވެ.

އަލް-ބަޔްހަޤީ: ހަމަނާ ބަކައްޗެއް ބައްލަވާ ދަކަވާހަން ނާ އިރާދެވެ.

ވަނާ ކުރައްވަމެވެ. އަދި (އިއިލާފު އަދިފީލުގެ ސޫރަތާ ކަރުދަހެއް) ދިސާކުރައްވަމެވެ. އަދި (އިއިލާފު އަދިފީލުގެ ސޫރަތާ ކަރުދަހެއް) ފަސާފަސާކުރައްވަމެވެ. އަދި ކަޅުނުބައްކަޅު އަނބުގެ ފުރިހަމަ ހިސްކަރުބަދުނި އިލާހާރުމެވެ.[1]

އަދިވެސް އެ އިލާހުގެ ބިފަފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައި: ހަމަކަށަވަރުން، އިލާހީ، އަލް-ޚާޒިނު، އައް-ރާޒީ، އަލް-މުޙައްރަރުވެ. އެއީ ހުރިހާ ކުރުބަށްވުރެ އަދި ތަފްސީރުތަކުން ހިނގާ އިލާހެވެ. އަދި ހުރިހާ ކުރުބަށްވުރެ، އިލާހުގެ މުންފުށުގެ ތެރޭގައި އަދި އިލާހުގެ ބާރުގެ ދަރަނިގަތެވެ.[2]

އަދިވެސް އެ އިލާހުގެ ބިފަފުޅުތަކުގެ ތެރޭގައި: ހަމަކަށަވަރުން، އިލާހީ، ކަނބަޒެވެ ޒަތް ހުސްވަޒުއަށް މިޔާދަން އިޤާބަރުދަށް، އަދި ވެނދިޔަ ކަމަކަން ނުތަނަވަސްވެ، ހިތާމަކަށް މިޔާދަން އެއިފެ މަދަދަރުމަށް، އަދި ތާރިފެރިކަމި ޔެޙަސްފެރިކަން ޒިޔާއްފަޑިދާ އިލާހެވެ. އަދި ކަނބަ މަނަލާދެއްދޭ، ޒަހަ މުބިޔަބާތްތަށް ނުވަތަ ދަތިކަމަކަން ފަށްބިއްޖަނަމަ؛ ސަލާމަތިކަން މަޖުބާރުވެދަން (އެއިޔާއި މަދަދު ހަދުމަން) އެކަޔާނުގަހަން ހަސްރަތަން ދަށެވެ.

ﷲ ތަޢާލާއަށް މަނިވި އަޅުކަން ކުރުމަށް ނުވަށެވެ. ޒަހަ އެ އިލާހު ނޫނުން އެހެން ހުރިހާ އެއްޗެއް ޒިޔާދާ އެކަމަން ހަމަޖެކަނި. ހަމްދުވެދަނާ ކަމޭޒުވަނާތަ ޒިދިހަހަ އިލާހަރިއާ، އެ އިލާހެވެ. އަދި އެ އިލާހު ޒިޔާދާ އަޅުކަން ކުރާވާ ކަނޑު

---

[1] އަލް-ތަފްސީރު: ހުރިހާ ކަމަކަން ޤުރުބަތްތަކީ، ކަރަކުޅަދުނުވަންތަ އިލާހެވެ.

[2] އަލް-ޚާޒިނު: ހުރިހާ އެއްޗެއް ޒަހަރުކުރާވާ، ހައްދަވާ އިލާހެވެ.

އައް-ރާޒީ: ހުރިހާ އެއްޗެއްކަން ޒިޔާދާ ދެއްވާ އަދި ޒިޔާދާ ޤުދުރަތު ކުރައްވާ އިލާހެވެ.

އަލް-މުޙައްރަރު: ހުރިހާ ކަމެއް ތަދުބީރު ކުރައްވާ، ހުރިހާ ކަމެއް ހިނގަވާ އިލާހެވެ.

ފަރާތަކީ، ފަހު އެއީ ބާތިލުގޮތުގައި އަޅުކަންކުރާ ފަރާތެވެ. އަދި އުވާލި ނާޖިސް އެހީ ފަރާތަކަށެވެ. އަދި މަރުވުމާއި ފަސާދުވުން ހުރަހެޅިގެންވާ ފަރާތަކަށެވެ.

ހުސްބާރިރުވަސްތަ الله ވަނީ، އެއިރުގެ މަޖްލިސްތަކުގެ ކާންދުވެސް މިންވަރެއް ދެނެގަނެވޭނެ ބައްދިތަކެއް އަހަރެމެންނަށް ރިޢާޔަތްކުރައްވައިފައެވެ. އަދި ހުރިހާކަމަކުން ލޯބިކުރައްވައިދެއްވުމާއި، ނުބައި ކަންކަމުން ނުރުހުންފެނިވުމާއި، އެގޮތުތަކުގެ ވެރި ރަސޫލު الله ގެ ޝަރީޢަތަކުން އަދި ދިރުމުން ހިތްހަމަޖެހިގެންދާ ފުރުޞަތެއް، އަހަރެމެންގެ ހިތުގައި އެކަށާނގެ އިންތިޒާމެވެ. މި ފުރުޞަތު ދަރުމަތާކުރައްވަނީ، އެއިރާގެ ފުރިހަމަކަމުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ހުސްބާރިރުވަސްތަ އަ އިރާގަން އުނިކަމުގައި ބިނގަ ގިނަގެންމަކި އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ނުނުކުމެވެ.

ބައްދިހުރި މިހާ، (ހުދިއާ ގަބަކުން) ފުރިހަމަ ފަރާތަކުން ނުކުމި އަޅުކަން ކުރުން ވާއިޒުވެގެން ނުވެއެވެ. ފަހު އަހަންކަމުގައިވާނަމަ، އޭނާފަދަ ނުވަތަ އައަށްވުރެވެސް ދަށްވެގެންވާ، އެހި މަޅުގޮތަކަށް އޭނާ އަޅުކަން ކުރާނީ، ފަހު ކިހިނަކުން ހެއްދެވީ؟!

އަހަންކަމުން، އަޅުކަން ކުރުވާ ފަރާތް، ބަޝަރަކަށް އިންސާނަކަށް ނުވަތަ ބަދަލަކަށް ނުވަތަ ގަހަކަށް ނުވަތަ ޖަނަވާރަކަށްވުން އެކަށީގެން ނުވެއެވެ!

ރައްބުވަނީ، އަ އިރާގެ އުޒުތަކުގެ މަތިގައެވެ. އަ އިރާގެ ޢަރްޝީގެ މަތިގައި އިސްތިވާވާ މައްޗަށް އަރައިވަޑައިގެންނެވެ. އަ އިރާގެ ޞިފަތްތަކުންނާ ވިލުވޮޅިގެންނެވެ. އަ އިރާގެ މަތިވެރިކަމުގެ އައްޖެސް އައްޗައް، އަ

އިލާހުގެ ޛާތުޞިފަތުގައި ނުވެއެވެ. އަދި އެ އިލާހުގެ ޛާތުޞިފަތުގެ އެއްވެސް އެއްޗެއް، އެއިލާހުގެ މަޚްލޫޤާތުގެ ޛާތްތަކުގައި ނުވެއެވެ. އެ އިލާހު، އެއިލާހުގެ ޚަލްޤުތަކުން ވަކި އެއްވެސް އެއްޗެއްގައި ހުލުވެން ނުވެއެވެ. އަދި އެއްޗެއްގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައިވެ ހުރިކަމަށްވެސް ނުވެއެވެ.[1]

ޢަރުޝާ އެއްފަދަ އެ މިޚާލުގައިވާ އެހެން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ އިލާހުއި މުޤަރުން އެއްސަރަޙައްދުގައިވާ މުޤަރުން ބައެއްޙައްދުގައިވާ އިލާހުވެ. އަދި އެއިލާހާ ކުރީގައިވާ، އެއްފަރާތް އެހެން އެއްވެސް ފަރާތެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ އިލާހުވަނީ، އެ އިލާހުގެ ޚަލްޤުތަކުންގެ ކިބައިން ފުރިހަމަގައިވާ ތަނަވަސްވެގެންނެވެ. އެ އިލާހު އަމުރަށް ފުރު ނުކުމެޕުޅިވެ. އަދި ކާނާއެއް ފަރުއްސުކުރަށްވެވުނެވެ. އަދި އެއިލާހުވަނީ، މަތިވެރިވެ ހުރިބަޔަކުވެ ބަހައްޓަވާނެއެވެ. އެ އިލާހަން އަސްމާބަކު ނުވަތަ ދަރުއްކުވެ، ވާޖިބުމާއް ނުނެވެ. ފަހަ

---

[1] އެއިލާހުގެ ޢަރްޝުގެ މަތީގައި އިސްތިވާވާ އަރައިވުމުގެ ވާހަކަގައި، އަހުލުއް-ސުންނަ ވަލް-ޖަމާޢަތުގެ ބަޔަކު ޢަޤީދާއަކީ، الله ތަޢާލާ، އެއިލާހުގެ ޛާތު ފުރައިގެން އުފުލިވަޑައިގެންނެވީ، ޢަރްޝުގެ މަތްޗަށް އަރައިވަޑައިގެންނެވީ، އިސްތިޤްރާރުވެ ވަޑައިގެންނެވީ އަދި އިރިޔުސްކުރައްވައިގެންވެ. މިއުނދުހާ މާނަތަކަށް ހިމެނި ޝާމިލުވެ ސަލަފުންގެ އަރިހުން ޘާބިތުވެގެން އައިސްފައިވެއެވެ. މިކަމަށް އިސްކާރު ކުރަނީ، الله ތަޢާލާގެ އުލުއްވެ (މަތީގައިވުން) ފަދަ ހާމަވެ އަނބިގެންނާ ބެހޭޞިފަތަކަށް އިންކާރުކުރާ އަދި އެއިލާހުގެ ބެހޭޞިފަތަކަށް ކާފިރުވާ ޖަހުމީންނާއި އަޝްޢަރީންފަދަ ބިދުޢަވެރި ބައިގަނޑެވެ. މިފަދަ ބެހޭޞިފަތް ޘާބިތުކުރާ އަހުލުއް-ސުންނަ ވަލް-ޖަމާޢަތުގެ އަހުލުވެރިންނާ ދިމާލަށް 'މުޖައްސިމާއިންނާ' ގޮވާ އަކަށް ދޭގޮ ތަށްޖެހުނަކާއި، ފާޚާފުޖާގެ ނުބައި ދަޢުވާތަށް އަރުވައި އެބިދުޢަވެރިން ކިޔައި އުޅެއެވެ.

އެއިލާހުގެ ޚަލްޤުތަކުން ވަކި އެއްވެސް އެއްޗެއްގައި ހުލުވެން ނުވާނެ އެބައި: އެއިލާހުގެ ޚަލްޤުތަކުން ވަކި އެއްވެސް އެއްޗެއްގައި ވުޖޫދުވެގެން ނުވާކަމުގައެވެ. އަދި އެއްޗެއްގައި ހިމެނިގެން ނުވާކަމުގައެވެ. އަދި އެއްޗެއްގެ އެތެރޭގައިވެސް ނުވާކަމުގައެވެ. މިފަދަ ކަމުތަކުގެ ބަސްތަކަކީ، ޙުލޫލިއްޔާއި، އިއްތިޙާދިއްޔާއި އަދި ވަޙްދަތުލް-ވުޖޫދުފަދަ ބިދުޢަވެރި ފިރުޤާތަކުގެ އަޤްލުތަކުން ބަސްތަކެވެ.

އަދި އެއްޗެއްގެ ބައެއްގެ ގޮތުގައިވެ ހުރިކަމަށްވެސް ނުވާނެ އެބައި: ނަޞާރާއިން ދަށާ ފަދައިން، އިންސާނީ ހުރިގޮތެއްގެ ގޮތުގައި އެއިލާހު ނުވާކަމެވެ.

ޚަލްޤުކުރެއްވި ޚާލިޤަށް މަތިވެރި ބިޔަކުރުމަށް ވެއެވެ. އަދި އެ އިލާހުން،
ބާޠިލުކަމާއި ކަޑުމެއް ނުވަތަ އިންކާރުކުރުމަށް ބިޔަކަށްވެސް ނުވެ،
ދުވަރަކުވެސް ވާނަކަދެން ނުނުވެއެވެ.

الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿يَـٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ضُرِبَ مَثَلٌ فَٱسْتَمِعُوا۟ لَهُۥٓ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَن يَخْلُقُوا۟ ذُبَابًا وَلَوِ ٱجْتَمَعُوا۟ لَهُۥ ۖ وَإِن يَسْلُبْهُمُ ٱلذُّبَابُ شَيْـًٔا لَّا يَسْتَنقِذُوهُ مِنْهُ ۚ ضَعُفَ ٱلطَّالِبُ وَٱلْمَطْلُوبُ ﴿٧٣﴾ مَا قَدَرُوا۟ ٱللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِۦٓ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ﴿٧٤﴾﴾

މާނައީ: "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. (الله) މިސާލެއް ޖައްސަވައިފިއެވެ. ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އެއަށް ކަނުލާ އަޑުއަހާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން الله ފިޔަވާ ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗަކަށް، މެހެއްވެސް ޚަލްޤު ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެއީ އެކަމަށް އެ އެންމެން އެއްވިޔަސްވެސްމެއެވެ. އަދި އެމެހި، އެމީހުންގެ ކިބައިން އެއްޗެއް އަތުލައިފިނަމަ، އެއްޗެސް އެމީހުންގެ ކިބައިން، އެމީހުންނަކަށް ސަލާމަތްކޮށެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ. އެދޭ ފަރާތާއި އަދި އެދެވޭ ފަރާތްވެސް ނިކަމެތިވެގެންވެއެވެ."

މާނައީ: "الله އަށް ޤަދަރުކުރުން ޙައްޤު ފަދައިން ތަޢުޒީމްކުރުމުގައި، އެމީހުން އިހުމާލުވެ ޤަދަރެއް ނުކުރިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، الله އީ ބާރުވެރިވަންތަ، އަޒީޒުވަންތަ އިލާހުކަން ކަށަވަރެވެ." [އަލް-ޙައްޖު: 73-74].

މި މަތިވެރި މާތްވެގެންވާ ޞާލިޙު އަހަރެމެން ހަމަ ކުރައްވާ ޤަބުރުތަކުގައި ހުއްދަތޯ؟ އަދި އަހަރެމެންގެ ޙާޖަތް އެދިވަޑައިގަތުމަށް އެބޭކަލުންނަށް ކޮން ކަމެއް ހުއްދަތޯ؟

ހަމަކަށަވަރުން، އެއްވެސް ޝަރީޢަތެއްގައި ނުލައި، މިއެންމެހާ ދަންނަވަމުން، ﷲ ހަރާމް ކުރެއްވި ކަމުގައި، ބުއްދި ކުރާ ހުއްދަތޯ؟ އަދި އެދެވުނު، އެންމެ ހިތްވަރުބޮޑު، އެންމެ މޮޅަށް ދަންނަވާލެވޭ ބައްޔަށް ކަމުގައިވާނީ، ބާކީ ގޮތަކީ (ބާރުމަތި ސުލްޠާނުގެ މަދަދެއްގައި ގޮތަކީ) އެ ބައްޔަށް އަހަރެމެން ހުއްދަތޯ؟

ހަމަކަށަވަރުން، މި ނަޖިސް، ކަމު، ބަރާބަރުކޮށް އަދި ފުރާޅުވަމަ ގޮތަކީ އަހަރެމެން ހަރާމް ކުރެއްވި އަދި އުޅުމުކާއި ތަކުރާރުވާ އެއްޗެއް އަހަރެމެންނަށް ބައްޔެއް ހުރިހާކަމެއް ކުރެއްވި ބައްޔަށް، އެއްވެސް މަޖުބޫރެއް ނުވި، ހަމަ އަހަރެމެން ހަރާމް ކުރެއްވާ ކަމުގައި، ހަމަ ބޮޑު ކުރާ ހުއްދަތޯ؟ ނުވަތަ އަހަރެމެން މަޝްހޫރު ކަންތައްވާ އެންމެ މުއްސަނދިކަން އެއްވެސް ޤައުމެއް ނުވި ދެކޮންނަށްވުރެ ކަމުގައި، ހަމަ ބޮޑު ކުރާ ހުއްދަތޯ؟ މިޤާރަކަން މިދަށު މުއްސަނދިކަމާ: އަހަރެމެން މިރާ މިޒާޖުވެގެން ހުއްދަތޯ؟ އަދި މިއަރަން ފުރުޞަތު ވަނީ ކޮންކަމެއް ހުއްދަތޯ؟

އަދި އަހަރެމެން ހަރާމް ކުރެއްވުމުގެ ޝަރީޢަތުގައިވި، ކޮބައި ހުއްދަތޯ؟

އަދި އަނިޔާވެރިޔާއަށް އެއްވެސް އުފާވެރިކަން ނުވި، އަދި ހުރިހާކަން އެކަ މިޔާކަން އެއްވެސް ބަދަލެއް ދަރުމަކަމް ނުވި ވާނީ ކަމުގައި، ހަމަ ބޮޑު ކުރާ ހުއްދަތޯ؟

ހުސްބާރިރުވުނަށްމަ الله ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ﴾

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަން އިލާހު، ތިޔަބައިމީހުން ހެދީ ކުޅެއްގޮ ހެއްދެވީ، ބޭކާރުގޮތެއްގައި، ކުޅިވަރަކަމަށާއި، ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން ތިމަން އިލާހުގެ ޙަޟްރަތަށް އެނބުރި ރުޖޫޢަ ނުކުރެވޭނެކަމަށް، ތިޔަބައިމީހުން އަޅެ ހީކުރީ ހިތްޕަވިއްޔާތޯ؟" [އަލް-މުއުމިނޫން: 115].

ވިސްނައިލާށެވެ. އަހަރުމެން ފެނިދާއިރުގެ މަތިބްތެރު އަހަރުމެންނަށް އުފެއްދެވީ ކީއްވެގެންބާއޭ، الله ތަޢާލާ ސުވާލުކުރައްވައެވެ. އަދި އެ އިލާހު އަހަރުމެން އުފެއްދެވީ ކުޅިވަރު ކުޅުމަށްޓަކައި، އަދި އެއިލާހުން ކުރެއްވި ކަންތަކުގައި ޙިކުމަތެއް ނެތިއްޔާ ކަމަށާއި، އަދި އެއިލާހުގެ އަމުރުފުޅު އިޖުރާތުކުރަމުން ދިއުމަށްޓަކައެވެ. އަދި ޢިބާދަތް ކުރުމަށްޓަކައި ހިތްހަމަޖެހުމުގެ ދިރިއުޅުމެއްޓަކައި ކަލާނގެ ތަނުން ނިކުތްއިރު، އަދި އެ އިލާހުގެ ދުވަހުގެ ހިދާޔަތު ދިވެހިން ހަމަޖެހިގެން ތިބުމަށްޓަކައި ހޯދުމަށްވެއެވެ. އަދި މަރުވުމުން ދިރިގަތުމުން، އަހަރުމެންގެ އެނބުރި ދާންޖެހޭ ހޯދަކުރަނީ މެއެވެ.

އަދި الله ތަޢާލާ ސުވާލުކުރެއްވީ، ހަމަކަށަވަރުން، އަޅުގަނޑުމެން ޚަލްޤުކުރެއްވީ ހަމައެކަނި އިލާހަށި، އެ އިލާހު ކަމުގައި އެކަލާނގެން އަހަރުމެންނަށް ހޯދުމަށްޓަކައި ދިރިގަތުމެވެ. އަދި އެ އިލާހަށް އަހަރުމެން އެނބުރި ކުރިމަތިލާން ހިމާޔަތްކުރަން، އަހަރުމެންނަށް އަނިޔާވެރިކަމުގެ އެއްޗެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެއިލާހުގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތަކަށް

އަހަރެމެންނަން އެބޭކަލުން އަހަރެމެންނަން ފޮރުކޮށްދެއްވައިގެން ނުދެއްވާނެއެވެ.

އަދި އެކަންކަމުގައި އަހަރެމެން ހިފެހެއްޓުމަށް އަހަރެމެންގެ ދިރިއުޅުން ރަނގަޅުވުމަށް، ނިޔުމަތްތަކާއި ބަރަކާތްތަށް ފުރިހަމަކޮށްދީ ހަމަ މެދުވެރި ހަމަ ރަނގަޅު އުސޫލުތަކަށް އަހަރެމެން ދަސްކޮށްދެއްވުމަށް މަގުދައްކަވައިދެއްވިއެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން الله ވަޙީ، އެބަހުން ހިނގަނި ރަސޫލުންނަށް ފޮނުއްވެވިއެވެ. މިސާލަކަށް: (ނަމާދުގެ ވަގުތުތައް، ޒަކާތުގެ ނިޞާބުތައް، ރޯދަގެ ހުކުމްތައް، ހައްޖުގެ ފަރުޟުތައް.) އަދި ހުކުމްތަކާއި ޤަވާޢިދުތައް ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ފޮނުއްވާވެވުނީ ރަސޫލުންނެވެ. އެކަންކަމާ މުޢާމަލާތާއި އަދި އަޚްލާޤުތަކާއި ބެހޭގޮތުން ފުރިހަމަ ނަމޫނާ ދެއްކެވި މީހަކީ، ރަސޫލު ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި އެވަނީ ބަޔާންކުރެވިފައި. އަދި އެބޭކަލުންނަކީ ދީނުގައި ހުރިހާ ކަމެއްގެ ނަމޫނާ ﷺ ކަމުގައި ވެވޮޑިގެންވާ ބޭކަލެކެވެ.

އަދި މި ހަދީޘްގައި ބަޔާންވެގެންވާ ގޮތުން، އަދި ހަދީޘް ދިރިއުޅުމުގައި ޢަމަލުކުރުމަށް ފަރުޟުވެގެންވާ ރަސޫލުންނަށް ތަބާވުމަކީ ސުންނަތް ހިފުމެވެ.

އަދި އެކަމަކުގައި، ހަމަކަށަވަރުން، އެއްވެސް ބައިވެރިކުރުމެއް ނުވާ الله އަށް އިޚްލާޞްތެރިވެ ޢަމަލުކުރުމާއި، އަދި ހަމައެކަނި ރަސޫލުންނަށް ތަބާވުމަކީ ދީނުގެ ބިންގާ (ވެސް ހަބަރުދެއްވިއެވެ.) އަދި الله އާއި އެކަލާނގެ ރަސޫލަށް ތަބާވެ ޢަމަލުކުރުމަކީ، ނަފްސު الله ގެ ރަސޫލުން ކުރެއްވި އެއްވެސް ރަސޫލުންގެ ކުރިމަތީގައި ދެރަނުވާނޭ އެހެން ގޮތެއްގައި ވާކަމުގައިވެސް ހަބަރުދެއްވިއެވެ.

الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿يَٰبَنِيٓ ءَادَمَ إِمَّا يَأۡتِيَنَّكُمۡ رُسُلٞ مِّنكُمۡ يَقُصُّونَ عَلَيۡكُمۡ ءَايَٰتِي فَمَنِ ٱتَّقَىٰ
وَأَصۡلَحَ فَلَا خَوۡفٌ عَلَيۡهِمۡ وَلَا هُمۡ يَحۡزَنُونَ ٣٥ وَٱلَّذِينَ كَذَّبُواْ بِـَٔايَٰتِنَا وَٱسۡتَكۡبَرُواْ عَنۡهَآ
أُوْلَٰٓئِكَ أَصۡحَٰبُ ٱلنَّارِۖ هُمۡ فِيهَا خَٰلِدُونَ ٣٦﴾

ތަރުޖަމާ: "އޭ އާދަމުގެ ދަރިކޮޅުންނޭވެ. ތިމަން އިލާހުގެ އާޔަތްތައް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިޔައިދެއްވާ ރަސޫލުންތަކެއް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިނަމަ، ދެން މީހަކު ތަޤްވާވެރިވެ، އަދި (އަމަލުތައް) އިޞްލާޙު ކޮށްފިމީހާ (ދަންނާށެވެ.) ދެން އެ މީހުންގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް ބިރެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ މީހުން، ހިތާމަކުރާނޭ ބަޔަކު ކަމުގައިވެސް ނުވާނޭމެވެ."

ތަރުޖަމާ: "އަދި ތިމަން އިލާހުގެ އާޔަތްތައް ދޮގުކޮށް، އަދި އެއާމެދު ކިބުރުވެރިވެގަތް މީހުން އެއީ، ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެ މީހުން އެތަނުގައި ދެމިހުންނާނޭ މީހުންނެވެ." [އަލް-އަޢްރާފް: 35-36].

الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއެވެ:

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱعۡبُدُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِي خَلَقَكُمۡ وَٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِكُمۡ لَعَلَّكُمۡ
تَتَّقُونَ ٢١ ٱلَّذِي جَعَلَ لَكُمُ ٱلۡأَرۡضَ فِرَٰشٗا وَٱلسَّمَآءَ بِنَآءٗ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ
فَأَخۡرَجَ بِهِۦ مِنَ ٱلثَّمَرَٰتِ رِزۡقٗا لَّكُمۡۖ فَلَا تَجۡعَلُواْ لِلَّهِ أَندَادٗا وَأَنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ٢٢ وَإِن
كُنتُمۡ فِي رَيۡبٖ مِّمَّا نَزَّلۡنَا عَلَىٰ عَبۡدِنَا فَأۡتُواْ بِسُورَةٖ مِّن مِّثۡلِهِۦ وَٱدۡعُواْ شُهَدَآءَكُم مِّن
دُونِ ٱللَّهِ إِن كُنتُمۡ صَٰدِقِينَ ٢٣ فَإِن لَّمۡ تَفۡعَلُواْ وَلَن تَفۡعَلُواْ فَٱتَّقُواْ ٱلنَّارَ ٱلَّتِي وَقُودُهَا
ٱلنَّاسُ وَٱلۡحِجَارَةُۖ أُعِدَّتۡ لِلۡكَٰفِرِينَ ٢٤ وَبَشِّرِ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّٰلِحَٰتِ أَنَّ

لَهُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ ۖ كُلَّمَا رُزِقُوا۟ مِنْهَا مِن ثَمَرَةٍ رِّزْقًا ۙ قَالُوا۟ هَٰذَا ٱلَّذِى رُزِقْنَا مِن قَبْلُ ۖ وَأُتُوا۟ بِهِۦ مُتَشَٰبِهًا ۖ وَلَهُمْ فِيهَآ أَزْوَٰجٌ مُّطَهَّرَةٌ ۖ وَهُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٢٥﴾

މާނައީ: "އޭ މީސްތަކުންނޭވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ ރައްބަށް ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން ކުރާށެވެ. އެ އިލާހީ، ތިޔަބައިމީހުންނާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ ކުރީން އުޅުނު މީހުން ޚަލްޤުކުރައްވާ ހައްދުވި ރައްބެވެ. އެއީ ތިޔަބައިމީހުން ތަޤްވާވެރިވެވޭތޯއެވެ."

މާނައީ: "އެ އިލާހީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށްޓަކައި ތަންމައްޗެއް ކަމުގައި ބިން ލައްވައި، އަދި ބިނާއެއް ކަމުގައި އުޑު ލައްވައި، އަދި އުޑުން ފެން ވައްސަވައި، ފަހެ ފެން އެއިން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ރިޒްޤެއް ކަމުގައި މޭވާގެ ބާވަތްތައް ނެރުއްވި އިލާހެވެ. ފަހެ (އެ އިލާހުގެ ހަރީފުންތަކަން) ތިޔަބައިމީހުން ދަނެތިބެ، ﷲ އަށް (ޝަރީކުކޮށް) އެއްފަދަ ބައިވެރިންތަކެއް ތިޔަބައިމީހުން ނުލާށެވެ."

މާނައީ: "އަދި ތިމަން އިލާހުގެ އަޅާއަށް (އެބަހީ: މުޙައްމަދުގެފާނަށް) ތިމަން އިލާހު ބާވައިލެއްވި އެއްޗަކާމެދު (އެބަހީ: ޤުރްއާނާމެދު) ތިޔަބައިމީހުން ޝައްކުވެރިކަމުގައި ވަނީނަމަ، ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން އޭގެފަދަ ސޫރަތެއް ނިކަން ގެނެސްބަލާށެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ތެދުވެރިން ކަމުގައި ވަނީނަމަ، ﷲ ފިޔަވާ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަޞްރު ދޭނޭ އެހީތެރިން (ތިބިނަމަ، އެމީހުންނަށް) ނިކަން ގޮވައި، ގެނެސްބަލާށެވެ."

މާނައީ: "ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެކަން ނުކުރެވުނުނަމަ، - އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް ހަމަ ހިލާ އެ ކަންތަކެއް ނުމު ކުރެވޭނޭ -، ފަހެ

ވީއަރަބައިމީހުން ނަޞާރާއަށް ބިރުވެރިވެ، ރައްކާތެރިވާތީވެ. އެނަޞާރާއަކީ،
މީހުންނާއި ހިލާ، އޯގާ ދަރުމަވެރިއާ ނަޞާރާއެވެ. އެ ނަޞާރާ
ތެއްޔާރުވެރައްވާފައިވިޔަސް، ކާފިރުންނަށް ބަލާއެވެ."

މާނައީ: "އަދި އިމާނުވެ ޞާލިހު އަމަލުތައް ކުރި މީހުންނަށްބަލާއި،
ހަމަކާނަވަރުން، ޖަންނަތްތަކެއް ހުރިކަމުގެ އުފާވެރި ހަބަރު ކަލޭގެފާނު
އެމީހުންނަށް ދެއްވާށެވެ. އެޖަންނަތްތަކުގެ ދަށުން ފެންކޯރުތައް
ހިނގަހިނގައި ހުރެއެވެ. އެޖަންނަތްތަކުން ރިޒްގެއްގެ ގޮތުގައި މޭވާ
ކާންދެވުނު ބާވަތެއް، އެ މީހުންނަށް ދެވޭ ކޮންމެ ފަހަރަކު، އެމީހުން
ބުނާނެތެވެ. މިއީ ކުރިންވެސް އަހަރެމެންނަށް ދެވުނު ދޭއެވެ. އެ
މީހުންނަށް އެތަނުގައި މާ ދައްވާހުރި (ބާރުދޫނުން) އެއްވައްތަރު ބާވަތްގެއެވެ.
އަދި އެޖަންނަތްތަކުގެ ތެރޭގައި އެ މީހުންނަށް ޠާހިރުކުރެވިގެންވާ
އަންހެނުންތަކެއް ވެއެވެ. އަދި އެމީހުންނީ، އެޖަންނަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ދާއިމީވާނޭ
ބަޤާވާނެއެވެ." [އަލް-ބަޤަރާ: 21-25].

ރަސޫލުންގެ އަދަދު ކިހަވަރެން ކިޔަވަރެން ހެއްދެވީ؟

الله ވަނީ އެކި އުއްމަތްތަކަށް ރަސޫލުން ފޮނުއްވާފައެވެ. ފަހު، އެ
އުއްމަތްތަކަށް الله ރަސޫލަކު ފޮނުއްވާފައި ނުވާ ހަމަގައިމު އުއްމަތެއް ނުވެއެވެ.
އެއީ އެބައިމީހުންގެ ރައްބަށް އަޅުކަން ކުރުމަށް ގޮވާލެއްވުމަށްޓަކައެވެ.
އަދި އެ ރަސޫލުގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތައް އެބައިމީހުންނަށް
ފުރުކާންދެއްވުމަށްޓަކައެވެ. އަދި އެ އުނދަގޫ ބާރުލުންގެ ދަޢުވަތުގެ
ފަސްގަނޑަކީ އެކަލުވަތަކަށްވީ: الله އަޅުކަމާ ވަޙްދަހޫ ކުރެއްވުމެވެ

އަޚުލާސްކުރުމެވެ. އަދި އެ އުއްމަތުގެ ރަސޫލާ ފަރާތުގެންނެވި ކަންތައްތަކުގައިވާ: ﷲ ގެ ތަޢުޒީރު، އެ އުއްމަތަށް ދޫކޮށްލާ ނުވަތަ ގެއްލިދާކަން ބަދަލުކުރަން ފަށާ ކަމުން ފަހަރުދާ، މަސް ސިފަތައްކަން، ﷲ އެއްކަމުވަންތަކުރުމާއި ތަފްޞީލާއި އަދި އޭނާގެ ޢިލްމުވެރިން، ސަލާމަތްކުރުމާއި ފިތުނަތަކުން މިސްކީނުން އަނބިދަރިން ގެނައުމަކުން ބަނދުކުރުމާއި އެހެން ރަސޫލުކަން ﷲ ތަޢާލާ ޚަތިމްކުރައްވައިފައެވެ.

އެހެންކަމުން، ﷲ ރަސޫލުން ހިމާޔަތްކުރެއްވި، އެކަކާގުޅޭ މަޢުޟޫޢު ބަޔާންކުރާ ސަރާސަރުކުރާ ވެރިކަމުގެ ދީނާއި ގުޅޭގޮތުންނެވެ. އެ ރިސާލަތު ދީނާ ހަމައެން، އެނޫނީ މިސްކީނުންނާ، ފުރިހަމަ ދީނާއެކު އަދި ދީނުގެ ޝަރީޢަތާއިގެން ފަރާތަކުން ބޭނުންވާ ކަންތައްތަކެވެ. އަދި އެއީ އެކަކު ނުކުރެވޭ ޝަރީޢަތެއް ހުރިހާ ކަމަކުން އަދި ނަސޭހަތްތަކާ ނަސޭހަތް ޝަރީޢަތާއިގެންނެވެ. އަދި ދީނާ ހަމައަކަށް މިދީން ޝަރީޢަތަކަށް ނުވާ ހުރިހާ ކަމަކަށް ބަލައިގަތުމަށް ފަރުވާ ހަމަވެ ޖެހޭނެއެވެ.

އަންބިޔާ ރަސޫލުންނަން ދީނާއި ޝަރީޢަތުގެ ދަރަޖަ،
މުޢުޖިޒާތް ކަމުގައި މީނާ ނުވާނެ

ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމުގެ ޙިކުމަތްތަކެއް ﷲ އެވެ. އަދި އަންބިޔާއުންނަން ޙަޤީޤަތުގައި އެ ޙިކުމަތާ ދުނިޔޭގެ ދުވަސްތަކުގައި އެމީހުން ކުރިއެވެ. އަދި އަންބިޔާއުން ކުރި އެންމެ ބޮޑު ވާޖިބު ޝަރީޢަތެއް ކާފިރުވެގެން ދިޔައީ، ފަހު އެ ޙިކުމަތެއް އަންބިޔާއުންނަށް ހަމަ ކާފިރުވެގެން ދިޔައެވެ. ފަހު

ﷲ ގެ މައްޗަށް، އެ އިލާހުގެ ވަޙީ އިންސާނާ ރައްދުކުރެއްވި ދީނުގެ ރަސޫލުންނާ ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ޤަބޫލުނުކުރާ ވަކިކުރުމަކީ އެކަލާނގެ ރަސޫލުންނަށް ކާފިރުވުމެވެ އީމާންވުން ޤަބޫލުނުކުރުމެވެ.

ހަމަ މި ގޮތުގައިވާ، ކާފިރު މީހުންގެ ވާހަކަފުޅުގައި، ﷲ އަށް އީމާންވެ، އަދި ﷲ ގެ އެންމެހާ ރަސޫލުންނަށް އީމާންވެ، އަދި އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވުމެވެ. އަދި (ރަސޫލުންގެ) އެންމެ ފަހުގެ ރަސޫލު އަދި (ރަސޫލުކަން ޚަތިމްކުރެއްވި) އެބަކުރެއްވުމުގެ ނަބިއް، މުޙައްމަދު ﷺ އަށް އީމާންވެ އަދި އެކަލޭގެފާނު ބަލައިގަތުން ވާޖިބު އެކަމުގެ ނުވަތަ ބާރަށެވެ.

(އެކަލޭގެފާނު)، ދުނިޔޭގެ މުޅި ޖަމާޢަތުގެ ބަޔަކާއި އެއްބަސްވުން ދެވޭނީ ކަލޭގެފާނު. އެއީ ޔަޤީން ޤަބޫލުކުރެވޭ. ބަލާއި އަދި އެބަދުގެ މަޖިލިސް އެހެން އެހީތެރި ވާހަކަ ވާހަކަފުޅުތައް ތާރީޚުގައިވާ ﷲ އެ ގޮތް ބަޔާންކުރައްވާ ދީނުގެ ސަރުކާރުގެ ބަސް ދެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، އެ އިލާހުގެ ރަސޫލުން ކަލާ އެއްވެސް ރަސޫލަކަށް އީމާންނުވުމަކީ ތަކުރާރުކުރާ މީހާ، ހަމަ އެންމެހައި، ﷲ އަށް ކާފިރުވުމެވެ، އެ އިލާހުގެ ވަޙީ ތަކުރާ މީހުންކަން، ޔަޤީން ދެނެގަތުމަށް ﷲ ދެއްކި ކާފިރުވުމެވެ. ﷲ ވަޙީ ވަޙީ ކާފިރުވުމެވެ:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ يَكۡفُرُونَ بِٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ وَيُرِيدُونَ أَن يُفَرِّقُواْ بَيۡنَ ٱللَّهِ وَرُسُلِهِۦ
وَيَقُولُونَ نُؤۡمِنُ بِبَعۡضٖ وَنَكۡفُرُ بِبَعۡضٖ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُواْ بَيۡنَ ذَٰلِكَ سَبِيلًا ١٥٠
أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡكَٰفِرُونَ حَقّٗاۚ وَأَعۡتَدۡنَا لِلۡكَٰفِرِينَ عَذَابٗا مُّهِينٗا ١٥١﴾

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ އާއި އެ އިލާހުގެ ރަސޫލުންނަށް

ކާފިރުވޭ، الله އާއި އެ އިލާހުގެ ރަސޫލުންނާ ދެމެދު (އީމާން ވުމުގައި) ވަކިވަކިކުރަން އެދި، ތިމަންމެން އެއްބަޔަކަށް އީމާންވާ އަދި އަނެއް ބަޔަކަށް ކާފިރު ވާނޭ ބުނެ، އެ ދެމެދުން މަގެއް ހިފުމަށް އެދޭމީހުން (ދަންނާށެވެ.)"

މާނައީ: "އެ މީހުންނަކީ، ކަށަވަރުވެގެން އެނގޭ ގޮތުގައި ތިބި ކާފިރުންނެވެ. އަދި ކާފިރުންނަށް އިހާނަތްތެރި އަޒާބު، ތިމަން އިލާހު ތައްޔާރު ކުރެއްވީމެވެ." [އަން-ނިސާއު: 151-150].

އެހެންކަމުން، އަހަރެމެން މުސްލިމުން، الله އަށާއި އާޚިރަތް ދުވަހަށް - الله އަމުރުކުރެއްވި ގޮތައިން - އީމާންވަމެވެ. އަދި އެންމެހާ ރަސޫލުންނަށާއި އަދި އިސްލާމްދީނުގެ ހުރިހާ ތަފްޞީލަކަށް އަހަރެމެން އީމާންވަމެވެ. الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވީމެވެ:

﴿ءَامَنَ ٱلرَّسُولُ بِمَآ أُنزِلَ إِلَيۡهِ مِن رَّبِّهِۦ وَٱلۡمُؤۡمِنُونَۚ كُلٌّ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَمَلَٰٓئِكَتِهِۦ وَكُتُبِهِۦ وَرُسُلِهِۦ لَا نُفَرِّقُ بَيۡنَ أَحَدٖ مِّن رُّسُلِهِۦۚ وَقَالُواْ سَمِعۡنَا وَأَطَعۡنَاۖ غُفۡرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيۡكَ ٱلۡمَصِيرُ ٢٨٥﴾

މާނައީ: "ރަސޫލާއަށް، އެކަލާނގެ ރައްބުގެ ޙަޟްރަތުން ބާވައިލެއްވި އެއްޗަކަށް (އެބަހީ: ޤުރްއާނަށް) ރަސޫލާއާއި މުއުމިނުން އީމާން ވިއެވެ. އެ އެންމެން الله އަށާއި އެ އިލާހުގެ މަލާއިކަތުންނާއި، އެ އިލާހުގެ (ބާވައިލެއްވި) ފޮތްތަކާއި، އެ އިލާހުގެ ރަސޫލުންނަށް އީމާން ވިއެވެ. (އެ މީހުން ބުނެއެވެ.) ތިމަންމެން، އެ އިލާހުގެ ރަސޫލުންގެ ތެރެއިން އެކަކާމެދުވެސް ތަފާތުކުރުމެއް ނުކުރަމުއެވެ. އަދި އެ މީހުން ބުންޏެވެ. ތިމަންމެން

އަހާ ކިޔަމަންވެއްޖައީމުއެވެ. އަހަރެމެންގެ ރައްބެވެ. އަހަރެމެންގެ ޔާރަ ފުއްސަވައިދެއްވާނދޭވެ! އަދި އެނބުރި ދިޔުން ވާނީ، އިބަ އިލާހުގެ ޙަޟްރަތަށެވެ." [އަލް-ބަޤަރާ: 285].

ސަމާވީ ފޮތްތަކަކީ ކޮބައިތޯ؟

ސަމާވީ ފޮތްތަކަކީ، الله ތަޢާލާގެ ކަލާމްފުޅުތަކެވެ. (الله ގެ ބަސްފުޅުތަކެވެ.) އަދި އިންސާ ޖިންނީގެ ރަސޫލު މުޙައްމަދުގެ ދަރުބާރު ބާވައިލެއްވި އެއިލާހުގެ ވަޙީއެވެ. އަދި އެއީ، އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާ ﷺ ގެ ނަބީކަން ޘާބިތުކުރާ ދަލީލެއް ދަލީލުތަކެއް އިންސާ ބަޔަކު ބުނެ ބެލުމަށް މުޢުޖިޒާތެވެ. އަދި ސަމާވީ ފޮތްތަކަކީ، އެ ފޮތްތަކަކީ ހުރިހާ ކަމެއްގައި ހެއްކަށްވާ ކަލާމްފުޅެއް، އަދި އެ ފޮތްތަކަކީ ޙައްޤު ނަބީކަމުގެ ފޮތްތަކެވެ.[1]

އަދި ގަސްދު الله ވަނީ، އިންސާ ކުރެ މީހުން އެދުރަ އިންސާ ސުވަރުގެއް ނަގައިފާ ގޮސްއުޅުމުން، އެދުރުކުރާ މީހުންނަށް ގޮތްޖެހިއްސަވައިފައެވެ. ދުނިޔެ އިކަން ކުރުމަށް އެއްބަސް ނުކުރެވުނެވެ. އަދި އެފޮތްގައި އެކުލެވިގެންވާ ބައިތަކުގެ މަޢުލޫމާތުތަކެވެ، އަދި ދީނީއަޙުކާމު ހަރާމްތަކާއި ޙަލާލްތަކާއި އިންސާނާ ގުޅޭ ކަންތައް ކުރުމުގެ ފޮތްތަކެވެ. އަދި އެއަށް އިމާންވުން ވާޖިބުވެގެންވާ އިމާންކަމުގެ ހުރިހާ ކަމެއްގައި ބަޔާންކޮށްދެއް އެ ފޮތްތަކެއްގައި އެކުލެވިގެންވެއެވެ.

[1] ފޮތްތަކަކީ، الله ގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކެވެ. އަދި އެހެން ކޮންމެ ކަމެއްގައިވެސް މުޢުޖިޒާތް ނޫނެވެ. އެއްކަލަނ ބަލާ ހުރިހާ ބަޔަކު ބަސްކުރެއްވި ބަޔާންކޮށްދީފައެވެ. އަލްމުޢްޖަމް-ސުވަރާ ފަތް-ޢަޤީދާގެ ޤާމޫސް، އެއިލާހީ އެކުލެވިގެން ވާކަމާއި ދަލީލުތަކުގެ ބަސްފުޅު އިމާންވާ، ބަސް ވަޙީ ކުރައްވާ، އެކަމަކީ ޙައްޤު ފޮތްތަކާ ގުޅޭގޮތް ކުރުމެވެ.

ހަމައެކަނިން، އިންސާނާ، އާސާރާއި އާސާރުގެ ޢަމަލްބަގެ ދުވަހުގައި، ނުވަތަ އާނާއި އާނާގެ ނަފްސުގެ ދުވަހުގައި، ނުވަތަ އާނާއި އަހުރުމެން އުޅުނު ހަމަޖެހިލުންގެ ދުވަހުގައި، އެކަންކަމުގެ މަތިވެރިން އާނާ ހިނގައި ދުވަހުން ވާކަށްވާނަމަ، އަދުރުވާކަމާއި ނަފުސުބައްޓަން އާގައި އެކަށީގެންވެއެވެ. އަދި އަ ހިތުގާ ކަމުއްޓަންވާކަމުގައި، ބަޔާއްނުގެކަމާއި ބައިންކަމުގެ މިހިތުގެންވާ ކަމަކަށްވާކަށް އުސޫލުބައްޓަނެވެ.

މި ދުނިޔެ އިންސާނުން އުފެއްދި ދުނިޔެ ނޫންކަމެއް، ކިޔެއްވި، އަދި އިންސާނުންގެ ވެރި ޢަމަލު ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާގެ ބަސްތުރުކަމަކުން ދަރިފުޅުވާ ވަޢަދު ޖީނަ ބެއްދިގެ ދަރިފުޅުކަމާއި އިލުމި ޙަޤީޤަތްތައްވެސް މި ދުނިޔޭގައި އެކަށީގެންވެއެވެ.

އިސްލާމްދީނަކީ ކޮބައި ހެއްޔެވެ؟

އިސްލާމްދީނަކީ: ތަވްޙީދުން الله ތަޢާލާއަށް އިސްތިސްލާމްވުމެވެ. އަދި ކިޔަމަންތެރިވުމުން އެއިލާހަށް ބޯލަނބާލުމެވެ. އަދި ޝިރުކުގެއާއި ގޮބުލުވެގެން އެއިލާހުގެ ޝަރުޢަށް (ޝަރީޢަތަށް) ތަބާވުމެވެ. އަދި الله ޙަރާމް ކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތަކުން ދުރުހެލިވުމެވެ.[1]

ހަމަކަށަވަރުން، الله ޤަބޫލުކުރައްވާ ދީނަކީ ހަމައެކަނި އިސްލާމްދީނެވެ.

ދަލީލު: އެކަލާނގެ އާޔަތް ނާޒިލުކުރެއްވި ފަދައިން ޢިޒަތްތެރި الله ފޮނުއްވި ނަބިއްޔާ ކިޔަވާދިނީ، އަދި الله ޙަރާމް ކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުހެލިވުމެވެ.

ކާފިރުވުމުގެ ދަރުވާޒާއެއް ނެތެވެ.

1 އިސްލާމްދީނަކީ، ބޮޑު ކިޔަމަންތެރިކަމާއި ސާބިތުކަމާއި އަޅުކަމެވެ.

އަދި އިސްލާމްދީނަކީ އެންމެހާ ނަބިއްޔުންގެ ދީނެވެ. ވީމާ އެބޭކަލުންގެ ދަޢުވަތަކީ އެކައްޗެކެވެ. އަދި އެބޭކަލުންގެ ޝަރީޢަތްތައް ތަފާތުވެގެންވެއެވެ. އަދި އެއާގެން އެންމެހާ ނަބިއްޔުން ވަޢައިގަތް ބަސްއަރަ ދީނުގައި ހިފަހައްޓައިގެން އަދު ތިބި ހަމަހަމަކަމާ ދުރުނުވުމެވެ ދުސްތޫރުންނެވެ. އަދި މި ޢާލަމުގައި ހަމަހަމަކަން ބަޔާނުކޮށް، އިސްލާމް (ދީނުގެ) ބިނާކޮށްފައެވެ. އަދި އެއީ، ހަމައެކަނި ފޮތްތަކުން އިސްލާމްދީނުގައި ހެވާ ހަމަވެރިކަމުގެ ބިނާކޮށްފައެވެ.

ވީމާ، އެބޭކަލުންގެ މައްޗަށް ސަލާމްލެއްވުމާ އިބްރާހީމްގެ ވާހަކައި، މޫސާގެ ވާހަކައި، އީސާގެ ވާހަކަ ވާހަކައިވެސް ބަޔާންކޮށްފައި، ރަސޫލުން ހަމަވެރިކަމުގެ މުޙައްމަދު ﷺ ވެސް ހަމަ ވާހަކައިވެސް ވަރަކެވެ. އަދި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް އެއިސްލާމީ، އޭގެ ކަރީނުގެ ޝަރީޢަތްތައް މަސްއޫލިއްޔަތު ޝަރީޢަތުގެ ގޮތުގައެވެ.

ހަމަކަންވަރުން، އަދުގައި މީސްތަކުން އަޅުކަން ކުރުމުގައި އެދިނަކަން އަޅުވާލެވޭ ކަންތައް ދީނަކީ - އިސްލާމްދީން ދިޔަތަ - ހުސް އިންސާނުން ހަމަޖެހުމާ ދީނެކެވެ. ނުވަތަ ކުރިން އިލާހީ ދީނެކެއް ކުރުމުގައި ވެރިޔާ، ދަރިން އޭގެ ވަރުން އިންސާނުންގެ އަޅުން އޭއް ކުޅޭ، ދަރިން ހުރިހާ ފުރިހަމަކުރެވިފައިވާ ޙަޤީޤަތެކެވެ، ޒާތީ ހައްދުކުރުމަށް އިންސާނީ އިޖުތިމާޢީ ކަމުން މައްސަލަތައް ހައްލުކުރެވޭ ދީނެކެވެ.

މުސްލިމުންގެ ދީން ދަރުމަތަކީ. ވީމާ އެ ދީނަކީ ބަރަކާތްތެރި، ސާފު ޠާހިރު އެއް ދީނެވެ. ހަމައެހެނިހެން، އެބައިމީހުން އެހެންގައި ﷲ އަށް އަޅުކަންކުރާ އެބައިމީހުންގެ އަޅުކަމުގެވެސް ހަމަ އެއް އަޅުކަމެވެ.

އެގޮތުން އެބައިމީހުން ކުރެ ކޮންމެ ދިޔަކު، ގަސް ނަމާދުކުރެއެވެ. އަދި
އެބައިމީހުންގެ ދުރުވުން ޢާލަމް ނުބެލެވެ. އަދި ބަލަމުންދާން ދަރުގައި
އެބައިމީހުން ބުނަހިދެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ދުސްމަނާ ދުރުގައި ނިކަން
ވިސްނައިލާނެވެ. އެއި ހިދަޔަތް ޝަރުޢީނެވެ. ދީން އެއީ އިސްލާމާ (ބިނބަކައި
ޢަރަބަކުގައިވާ އެއް ގޮތަކެވެ. އެހެން ތިބާގެ ވަހީގެ ވިދާޅުވެއްވެއެވެ:

﴿...ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ
ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًاۚ فَمَنِ ٱضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِّإِثْمٍ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾

މާނައީ: "މިއަދު ތިމަން އިލާހު، ތިޔަބައިމީހުންގެ ދީން
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ފުރިހަމަ ކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަން އިލާހުގެ
ނިޢުމަތް، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ފުރިހަމަ ކޮށްދެއްވީމެވެ. އަދި
އިސްލާމް (ދީން) ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދީނަކަށްވުމަށް، ތިމަން އިލާހު
ރުހިވޮޑިގެންފީމެވެ. ފަހެ ބަނޑުހައިހޫނުކަމުގެ ސަބަބުން ފާފައަކަށް ޖެހިލުމެއް
ނުލިބިގެންވާ ގޮތުން (އިސްތިރާރު ހާލަތުގައި ހަރާމް އެއްޗެއް)
ކެއުމުން) މަޢާފުކުރެވިއެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން الله އީ،
ގަދަރުވެރި ފާފަފުއްސަވާ ރަޙްމަތްތެރި އިލާހެވެ." [ސޫރަތުލް-މާއިދާ:
3].

އަދިވެސް الله ތަޢާލާ ޤުރްއާނުގައި ވިދާޅުވެއްވެއެވެ:

﴿قُلْ ءَامَنَّا بِٱللَّهِ وَمَآ أُنزِلَ عَلَيْنَا وَمَآ أُنزِلَ عَلَىٰٓ إِبْرَٰهِيمَ وَإِسْمَٰعِيلَ وَإِسْحَٰقَ
وَيَعْقُوبَ وَٱلْأَسْبَاطِ وَمَآ أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَٱلنَّبِيُّونَ مِن رَّبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ
مِّنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُۥ مُسْلِمُونَ ۝٨٤ وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ: ތިމަންމެން الله އަށާއި، އަދި ތިމަންމެންގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި އެއްޗަކަށް އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ. އަދި އިބްރާހީމްގެފާނާއި، އިސްމާޢީލްގެފާނާއި، އިސްޙާޤުގެފާނާއި، ޔަޢުޤޫބުގެފާނާއި، (އަދި ބާރަ ނަބިއްޔުން ކަމުގައިވާ) އެކަލޭގެފާނުގެ ދަރިދަރިކޮޅުންނަށް ބާވައިލެއްވުނު އެއްޗަކަށާއި، މޫސާގެފާނާއި، އީސާގެފާނާއި، (އެނޫންވެސް) ނަބިއްބެކަލުންނަށް، އެބޭކަލުންގެ ރައްބުގެ ހަޟްރަތުން ދެއްވި އެއްޗަކަށް ވެސްމެއެވެ. އެބޭކަލުންގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ބޭކަލަކާ ދެމެދު ތިމަންމެން ތަފާތެއް ނުކުރަމުއެވެ. އަދި ތިމަންމެން ވަނީ އެ އިލާހަށް ބޯލަނބައި ކިޔަމަންވެގެންނެވެ."

މާނައީ: "އަދި ދީނެއްގެ ގޮތުގައި އިސްލާމް (ދީން) ނޫން ދީނެއް އެދޭ މީހާ (ދަންނާށެވެ.) ފަހެ އެ މީހާގެ ކިބައިން (އެ ކަން) ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭ ހުއްޓެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައި އޭނާ ވާނީ، ގެއްލުންވެރިވާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ." [އާލު ޢިމްރާން: 84-85].

ފަހެ އިސްލާމް ދީނަކީ، ޝަރީޢަތް ޝާމިލުވެގެންވާ މަންހަޖެކެވެ. އެދީން، ދުނިޔޭގެ ބޭނުންތައް ދިމާވެއެވެ. އަދި ސާފު ނަމޫނާއެއް އެދީން ބަލައިގަން ޤަބޫލުކުރެވެއެވެ. މަތިވެރިވަންތަ މާތް ހާލަތު އެ ދީން އެ އިލާހުގެ ހަޟްރަތުން ޝަރުޢުކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެއީ، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި އެންމެހާ މީސްތަކުންނަށް ހެވާއި ބާއްޖަވެރިކަން ގެނެސްދޭ ދީނެވެ. އެ ދީން، އެއް ނަސްލު އަނެއް ނަސްލުގެ މައްޗަށް، އެއްބާރުލުމާއެކު އަނެއް ކުލަވަރެއްގެ މައްޗަށްވުރެ ބޮޑުކަމެއް ނުދެއެވެ. އެދީނުގައި

މީސްތަކުން ވަނީ ހަމަހަމަވެސް ނުވެ. އެމީހުން ކާފަރުންނާ ބަރާބަރު ބަދަލުގެ ދީނުވަރުން ގެނުވި، އިސްލާމްދީނުގައި އެއްވެސް މީހަކު އަނެއް މީހަކުގެ މައްޗަށް ބޮޑުބޮޑުކަން ފަހިނުކުރެއެވެ.

الله ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾﴾

މާނައީ: "ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިންވިޔަސް، ނުވަތަ އަންހެނުންގެ ތެރެއިންވިޔަސް، އަދި އޭނާއީ މުއުމިނަކު ކަމުގައިވާ ހާލު، ޞާލިޙު ޢަމަލު ކޮށްފިމާ (ދަންނާށެވެ.) ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، އެމީހަކަށް ރަނގަޅު، ޠާހިރުވެތި ހަޔާތެއް، ދިނުމުން އިޒްޒަތް ދެއްވާހުށީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެމީހުން އަބަދު ކޮށްއުޅުނު އެންމެ ހެޔޮޢަމަލުތަކުގެ ދަރުމަ އުޖޫރަތުންގެ ދަރުމަ، ދިނުން އިނާމު ދެއްވާހުށީމެވެ." [ނަޙްލް: 97].

އިސްލާމްދީނަކީ ހެޔޮލަފާކަމާއި އުޚުއްވަތްތެރިކަމުގެ މަގު

އިސްލާމްދީނަކީ، އަސްލުގައި ނަބިއްޔުންގެ ދީނެވެ. އަދި އެއީ އެންމެހާ މީސްތަކުންނަށް الله ގެ ދީނެވެ. އަދި ޢަރަބިންނަށް ޚާއްޞަވެފައިވާ ދީނެއް ނޫނެވެ.

އިސްލާމްދީނަކީ، ދުނިޔޭގައި ބަޔާނީ އުފާވެރިކަން ލިބޭ، އަދި އާޚިރަތުގައި ދާއިމީ ސަލާމަތްވުން ލިބޭނެ މަގެވެ.

އިސްލާމްދީނަކީ، ފުރިހަމައާއި ޝަރީޢަތުގެ ތަންތަނުގައި ބަރާބަރު

ފުއްދައިދޭ ހަވާއާކަށި ދިނީއެވެ. އަދި އޭގެ އެންމެހާ އިންސާނުން މެއްސަލެއްވާގޮތުގެ ބައްޔެވެ. الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއްވުމެވެ:

﴿قَالَ ٱهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًۢا ۖ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّى هُدًى فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَاىَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾﴾

މާނައީ: "އެ ދެކަލުން ވިދާޅުވެއްވުމެވެ: ތިޔަ ދެބައިމީހުން އެކުގައި ސުވަރުގެއިން (ޖަންނަތުން) ފައިބައިވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ އެއްބަޔަކު އަނެއް ބަޔަކަށް އަދާވާތްތެރިން ކަމުގައި ހާލުގައެވެ. ފަހެ ތިމަން އިލާހުގެ ހިދާޔަތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތެދުމަގެއް އަތުވެއްޖެނަމަ، ދެން ތިމަން އިލާހުގެ ތެދުމަގަށް ތަބާވެއްޖެ މީހާ (ދަންނާނެވެ) ފަހެ އެ މީހާ މަގުފުރެދިގެން ނުދާނެއެވެ. އަދި އަބަދުވެރިއަކަށްވެސް ނުވާނޭއެވެ."

މާނައީ: "އަދި ތިމަން އިލާހުގެ ޛިކުރުން ފުރަގަސްދީފި މީހާ (ދަންނާނެވެ) ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާއަށްޓަކައި ދަތި ދިރިއުޅުމެކެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެމީހާ ކަނުމީހެއްގެ ގޮތުގައި މަޙްޝަރަށް ގެންނަވާހުށީމެވެ." [ޠާހާ: 123-124].

ދުނިޔޭގައި ހާޞިލުވާ ތަކުލީފުތައް މުސްލިމު މީހާއަށް ވާނީ ފައިދާއަކަށް ކާމިޔާބީއެއްތޯ؟

އިސްލާމް (ދީނަށް) ބަލައިލާއިރު ޖަވާބަކީ ވެސް. އޭގެ ތަފްސީލު:

- ދުނިޔޭގައި ހިތްހަމަޖެހުމާ ކުރިމަތިލުމަކީ ޝަރުޢީ ކަމެކެވެ. އަދި الله ގެ އަމުރު

ކަމުގައި އިންސާނާވުމުންނެވެ. އެހެންނޫންނަމަ، އޭނާ ވެގެންދާނީ، ހަވާ (ނަފްސުގެ އަމިއްލަ އެދުމާއި)، ޝައިޠާނާއި ޝަހުވަތްތަކުގެ އަޅެއްކަމުގައެވެ.

- އާޚިރަތުގައި ލިބިގެންދާ ކާމިޔާބީއެވެ. އެއީ الله، އޭނާއަށް ފާފަފުއްސަވާ، އަދި އޭނާގެ މައްޗަށް އެކަލާނގެ ރުއްސެވުން ލެއްވި، އަދި الله، އޭނާ ޖަންނަތަށް ވަދެވުމެވެ. އަދި (الله ގެ) ރުއްސެވުމާއި، (ފިރުދައުސް) ދާއިމުވެގެންވާ ނިޢުމަތްތަކުން އޭނާ ކާމިޔާބުވުމެވެ، ނަރަކައިގެ އަޛާބުން މިނާ ނަޖާތް ލިބިގަތުމެވެ.

- ހަމަކަށަވަރުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، މުއުމިނުން މާތް ފެނުމީ، ނަބިއްޔުންނާއި، ޞާލިޙު ޞިއްދީޤުންނާއި، ޝަހީދުންނާއި ޞާލިޙުންނާ އެކުގައެވެ. އަދި އެކުގައި އެކާ އެކުވެރިންނަށް ކަމުގައި އެ ބޭކަލުންވުމުގެ ފުރުޞަތުލިބުމެވެ. އަދި އިލާހުން ނަފްސަށް މިނާ ފަރުވާ ޖަޒާތެރިންނާއި، ނުބައި މީހުންނާއި، މުޖުރިމުން އަދި ފާސިޤުކަރާ މީހުންނާއި ކުރެއެވެ.

- الله ޖަންނަތަށް ވައްދަވާ މީހުން، މަރުވުމަށް ނުވަތަ ބަލިވުމަށް ނުވަތަ ބަނޑުވުމަށް ނުވަތަ މުސްކުޅިވުމަށް ނުވަތަ ދެރަވުމަށް ނެތި، ބާރަބަދަނާ ނިޢްމަތްތަކާއި ދިރިއުޅޭނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ބާނުނާ ކެރޭނަ ދެމިތިބޭނެއެވެ. އަނެއްކާވެސް ނަރަކައިން ވަކިން މީހުން ވާރި ސަރުމަދީ ދާއިމީކަމާ، މުދާކަލެޖެއްނުވާ ނިޢުމާ ބަރާބަރެވެ.[1]

---

1 ސަރުމަދީ: އަބަދީ އަބަދީ ގޮތެއްގައި، ތާއަބަދު އެއްގޮތެއްގައި ދެމިހުންނަ ދެމިހުރުން.

- ލޯތަކަކުން ދެކެވިފައި ނުވާ، އަދި ކަންފަތަކުން އަޑުއަހާފައި ނުވާ، އަދި އިންސާނެއްގެ ބޮލަށް ވިސްނިފައިވެސް ނުވާ (ހިތަށްވެސް އަރާފައި ނުވާ) އަރާމުތައް ޖަންނަތުގައި ވެއެވެ. އޭގެ ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި އެކަލާނގެ ތަޢާލާގެ މި ބަސްފުޅުވެއެވެ:

﴿مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً ۖ وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ﴿٩٧﴾﴾

މާނައީ: "ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިންނާއި، ނުވަތަ އަންހެނުންގެ ތެރެއިންނާއި، އަދި އޭނާއީ މުއުމިނަކު ކަމުގައިވާ ހާލު، ޞާލިޙު ޢަމަލު ކޮށްފިއްޔާ (ދަންނާށެވެ.) ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، އެމީހަކަށް ރަނގަޅު، ބާއްޖަވެރި ހަޔާތެއް، ވިޔަން އިހާރު ދެއްވާހުށީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެމީހުން ޢަމަލު ކޮށްއުޅުނު އެންމެ ހެޔޮގޮތުގެ މަތިން އުޖޫރަ އަޖުރު، ވިޔަން އިހާރު އެބައިމީހުންނަށް ޖަޒާ ދެއްވާހުށީމެވެ." [އަން-ނަޙްލު: 97].

އަދިވެސް އެ އިލާހީ ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ:

﴿فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّآ أُخْفِىَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ﴿١٧﴾﴾

މާނައީ: "ފަހެ އެ މީހުންނަށް ފޮރުވިފައިވާ ލޯތަކުގެ ފިނިކަން (އެބަހީ: ޖަންނަތުގެ ސިއްރުކޮށްފައިވާ) އެއްވެސް ނަފްސަކަށް ނޭނގޭނެތެވެ. އޭގެ އެމީހުން ކޮށްއުޅުނު ޢަމަލުތަކުގެ ޖަޒާއެއްގެ ގޮތުގައެވެ." [އަސް-ސަޖްދާ: 17].

ޚައިރު މުސްލިމު ދިރާއަށް ނުލިބި ގެއްލިގެންދަނީ ކޮންކަމެއްހެއްޔެވެ؟

އޭރުން އެންމެ ބޮޑުވެގެންވާ އިލްމާއި މަޢުރިފަތުން އިންސާނާއަށް ގެއްލިގެންނެވެ. އެއީ ﷲ މަޢުރިފަތާއި ދެނެގަތުމުގެ އިލްމެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި، ދިރާއަށް އަމަންއަމާންކަމާއި ހިތްހަމަޖެހުން ލިއްބައިދޭ، އަދި އާޚިރަތުގައި، ދިރާއަށް ޤާއިމުވާ ދާއިމީ ނިޢުމަތްތަކާއި ހިތްހަމަޖެހުން ކަށަވަރުވާ ކަމުގައިވާ، ﷲ އަށް އީމާންވުން އާންމަކަށް ގެއްލިގެންދާނީއެވެ.

މިސްކީނުކަން ނެތް ﷲ ބާވައިލެއްވި އަންނަ މަގުފެނި ފޮނުވުން އީމާންވުން އަދި އެއަށް ތަބާވުން އިންސާނާއަށް ގެއްލިގެންނެވެ.

މާތްވެގެންވާ ނަބީންނަށް އީމާންވުން އާންމަކަށް ގެއްލިގެންނެއެވެ. ހަމައެފަދައިން، ޤިޔާމަތް ދުވަހު، ޖަންނަތްތަކާއި، އަބަދީކަމުގެ އުފާވެރިކަމާއި ނިޢުމަތްތަކުން ފައިދާ ލިބުމުގެ ފުރުޞަތު އޭނާއަށް ގެއްލިގެންނެވެ. އަދި އޭނާ އޭނާގެ ބޭބޭފުޅުން ކަމުގައި ވާނީ ޝައިޠާނުންނާއި، މުޖުރިމުންނާއި އަދި ޖަހަންނަމުގެ އަހުލުވެރިން ކަމުގައެވެ. އެހެންކަމުން، އެ ގެއްލުން ދެކެ ރައްކާތެރިވާށެވެ!

ﷲ ތަޢާލާ ވަޙީކުރެއްވިއެވެ:

﴿قُلْ إِنَّ ٱلْخَـٰسِرِينَ ٱلَّذِينَ خَسِرُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ وَأَهْلِيهِمْ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ ۗ أَلَا ذَٰلِكَ هُوَ
ٱلْخُسْرَانُ ٱلْمُبِينُ ﴿١٥﴾ لَهُم مِّن فَوْقِهِمْ ظُلَلٌ مِّنَ ٱلنَّارِ وَمِن تَحْتِهِمْ ظُلَلٌ ۚ ذَٰلِكَ يُخَوِّفُ ٱللَّهُ
بِهِۦ عِبَادَهُۥ ۚ يَـٰعِبَادِ فَٱتَّقُونِ ﴿١٦﴾﴾

މާނައީ: "ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ގެއްލުންވެގެންވާ

ބަޔަކީ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެ މީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކާއި، އެ މީހުންގެ އަހުލުވެރިން ގެއްލިހިއްޖެ މީހުންނެވެ. ބަލާށެ ފާޅުވެ ބަޔާންވެގެންވާ ގެއްލުންވުމަކީ އެއީއެއް ނޫން ހެއްޔެވެ."

މާނައީ: "(ނުބަލައިގަތި) އެމީހުންނަށް އެމީހުންގެ މަތީގައި އަލިފާނުގެ ފަނަފަތިކަށްވާނެއެވެ. އަދި އެމީހުންގެ ދަށުގައިވެސް (އަލިފާނުގެ) ފަނަފަތިކަށްވާނެއެވެ. الله އެ ތަކުލީފުން އެކަލާނގެ އަޅުތަކުން ބިރުގަންނަވައެވެ. އޭ ތިމަން އިލާހުގެ އަޅުތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން ނިކަން ތިމަން އިލާހަށް ތަޤްވާވެރިވާ ބަލާށެވެ." [އަޒް-ޒުމަރު: 15-16].

ކާފިރުވުމުގައި ނަޖާތުވުން އެދޭމީހާ، ފަހު އާޚިރަތުގެ މައްޗަށް ވަރީ، الله އަށް ޢިބާދަތްކުރާ، އެ އިލާހުގެ ރަސޫލާ ﷺ އަށް ތަބާވާ މުސްލިމުންކަމުގައިވުން

އެބާވަތުގެ މައްސަލަ ސަލަފުއްޞާލިޙުންނާ ނަބީންނާއި އަދި ޤުދުވަތްވެރިން ރަސޫލުން އެކަލަކުގެ މައްސަލަ އިޖުމާޢުވެގެންވާ ހަޤީޤަތެއްކަމުގެ ތެރޭގައި: ހަމަކަށަވަރުން، ކާފިރުވުމުގައި މުސްލިމުން ވެސްވި ނަޖާތްވާނެކަމެވެ. އެބައިމީހުންނީ، الله ތަޢާލާއަށް އިމާންވާ އަދި އެކަލާނގެ އަޅުކަން ކުރުމުގައި، އޭނާ އެއްވެސް ފަރާތެއް ޝަރީކު ނުކުރާ މީހުންނެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނީ، އެކަލާނގެ ނަބިއްޔާއި ރަސޫލުންނަށް އިމާންވި މީހުންނެވެ. ފަހު ރަސޫލުންނަށް އިމާންވާ، އެބާވަތުން ތަބާވާނީ، އެބާވަތުން ބަލައިގަންނަވާ ހުރިހާ މީހުން ޖަންނަތަށް ވަންނާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ނުބަލައިގަތް މީހުން ދިޔަވާނެއެވެ.

އެގޮތުން، މޫސާ ނަބީކަލޭގެފާނުގެ ޤައުމުގެއިވެ، އަދި އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވި، އެކަލޭގެފާނުގެ ބަޔަކުމީހުންނާއި އަނގަނގަނދިއްނުމުގެބަކަން ބަޔަކަށް ދިރުން، ފަހު މި ދިރުމުގައި މުސްލިމުންނެވެ. އަދި ބާރުބޭރު މުއުމިނުންނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، ﷲ ޢީސާގެފާނު ފޮނުއްވުމުން ރަސޫލަކުކަމުން، މޫސާގެފާނުގެ ތަބާވާ މީހުން ޢީސާގެފާނަށް އީމާންވުމަކީ ވާޖިބު ކަމެކެވެ، ޢީސާގެފާނަށް އީމާންވުން އެކަލޭގެފާނަށް ތަބާވުމެވެ.

ދެންފަހެ ޢީސާގެފާނަށް އީމާންވި މީސްތަކުން، ފަހު މި ދިރުމުގައި ޝަރީޢަތް މުސްލިމުންނެވެ. އަދި ޢީސާގެފާނަށް އީމާންވުމުން ދެކޮޅުހަދަނީ، އަދި އަހުލުކިތާބު ބައިބަލް ދަރިވަރުންނާއި ޝަރީޢަތް ދީނާ ދެކޮޅު މުސްލިމު ތިބި ނަމަ، ފަހު ދިރުމުގައި މުސްލިމުން ނުވާނެއެވެ. އެހެނީ ﷲ ޤަބޫލުކުރައްވާނީ އިސްލާމް ދީނެވެ. ދީނެއް ކަމުގައި ޤަބޫލުކުރައްވާތީއެވެ.

ދެން ﷲ، އެންމެ ފަހުގެ ރަސޫލު މުޙައްމަދު ﷺ ފޮނުއްވުމުން ފަހުގައި، އެކަލޭގެފާނަށް އީމާންވުން ހުރިހާ އިންސާނުންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވިއެވެ. ހަމަ މޫސާގެފާނާއި ޢީސާގެފާނު ފޮނުއްވީ ޚާއްޞަ ޤައުމަކަށެވެ. އަދި ރަސޫލުން ޚާއްޞަ ޒަމާނަކަށެވެ. މުޙައްމަދުގެފާނު ފޮނުއްވީ ހުރިހާ އެ ޤައުމަކަށެވެ. ހަމަ އެހެންކަމުން، މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ރިސާލަތަށް ކާފިރުވެ، އަދި އަހުލުކިތާބު ޔަހޫދީން ނަޞާރާ މީހުން ހުއްޓަސް، ޢީސާގެފާނާ މޫސާގެފާނަށް އީމާންވާ ކަމަށްބުނެ ދަޢުވާކުރި ނަމަ، ފަހު ދިރުމުގައި ނުތިބޭނެއެވެ.

އަދި އަހުލުކިތާބު ޔަހޫދީ ނަޞާރާ މީހުންގެ ބައެއް ކުރިޔަށް ގެންދާ ދީނުގެ ބާރު ކަނޑައެޅުމަށް މިހާރު ޝަރީޢަތްތަކުން ދީނާ ދެކޮޅު ބަސްބުނެއެވެ. އަދި އެއީ ޝަރީޢަތްތައް ބަދަލުކުރެވިފައިވާ ކަމުގެ ނިޝާނެކެވެ، އާދަމްގެ ދުވަހުން ފެށިގެން އައި ސަބަބުތަކުން

ފަށްޖެހި ދެކިގެންނެއް ނުވެއެވެ. ކިއެއްތަ، އޭނާ ކޮންމެހެންވެސް الله އަނާއި، އެއިރުގެ ފޮތްތަކާއި، އަދި އެއިރުގެ ރަސޫލުންނަށާއި އާޔަތް ދެވުނު އިމާންވާ މުއުމިނަކު ކަމުގައި ވާންޖެހެއެވެ. އެއީ އޭނާގެ ކިބައިން الله އެކަން ބައްލަވައިގަންނަވައި ގަބޫލުކުރައްވާނެކަމަށެވެ! ފަހެ ޝިރުކާއި، الله އަށް ކާފިރުވުމާއި، އަދި الله ބާވައިލައްވާ ފޮތި ރައްދުކުރުމަށް، ނުވަތަ އެއިރުގެ ނަބިއްޔުން ކުރެ އަސްލު ތުރާގެ ނަބީ މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ނަބިކަމަށް ދެކޮޅުހަދާ އިންކާރުކުރުމުގެ ބޮޑުވެގެންވާ އެހެން ތޯރާއާ ނުވެއެވެ.

އެހެންކަމުން ޙަޤީޤީންނައި ނަޞޭޙަތްތެރިންނައި، އަދި އެނގުންވެސް، الله ގެ ރަސޫލު މުޙައްމަދު ﷺ ފޮނުއްވެވިކަން އަސްލަކީ، ދީން އެކަށީގެންވަން އިމާންވުން ދެކޮޅުހަދާ، އަދި އިސްތިކްބާރުވެރިކަން ވަސްނަސް ދެކޮޅުހަދި މީހުން ވާނީ ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުގެ ތެރޭގައި ތާއަބަދަށް ދެމިތިބޭނެ ގޮތުގައެވެ. މިއީ الله ގެ ޙުކުމްފުޅެވެ. އިންސާނުން ކުރެ މިހަލާ ޙުކުމްކުރާން ނިންމެވުމެއް ނޫނެވެ. އެއިރާ ބަޔާން ވެސް ކުރައްވައެވެ:

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِنۡ أَهۡلِ ٱلۡكِتَٰبِ وَٱلۡمُشۡرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَآۚ أُوْلَٰٓئِكَ هُمۡ شَرُّ ٱلۡبَرِيَّةِ ٦﴾

މާނައީ: "ހަމަކަށަވަރުން ފޮތުގެ އަހުލުވެރިންނާއި، މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ކާފިރުވީ މީހުން ޖަހަންނަމުގެ އަލިފާނުގެ ތެރޭގައެވެ. އެތަނުގައި އެމީހުން ދެމިތިބޭނޭ ގޮތުގައެވެ. އެމީހުން، މަޚްލޫޤުންގެ ތެރެއިން އެންމެ ނުބައިމީހުންނެވެ." [އަލް-ބައްޔިނާ: 6].

އަދި الله ގެ ރަޙްމަތުންވާ އެންމެ ފަހުގެ ރިސާލަތު އިންސާނިއްޔަތަށް ޢާލަމީގެއްލުވުން، ދަންނަވާ އިސްލާމްދީން އަޅުއަރާ، އަދި އެންމެ ފަހުގެ ނަބިއްޔާ މުޙައްމަދު ﷺ ގެ ރިސާލަތު އަޅުއަރި ކަނޑުވާ އިސްލާމްދީނުގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވެގެންވާ ކަ◌ނީ އީމާންވެ، އެކަލާނގެ ރަސޫލާ ތަބާވުމެވެ. ޝަރީޢަތެއް ތަބަޢަވެ، އެކަލާނގެ ރަސޫލާ އަޅުގަނޑުމެން ކިޔަމަންވުމެވެ. އެކަލަންކަލާއި، އެންމެ ފަހުގެ މި ރިސާލަތު އަޅުއަރާ، ދަން ދެކޮޅުހަދާ އިސްލާމްދީނާމެދު ކުރާ ކަންތަކަކީ ކިޔަމަން ނުވާ އިރު؛ ފަހެ އެކަމުގެ ކިބައިން އެއްވެސް އެއްޗެއް الله ޤަބޫލުކުރައްވާނެ ކަމެއްނޫނެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައި އެ އިންސާނާ އެހެން މީހުން ގެއްލުންވެރިވާނެއެވެ.

އަދި އެކަމުގެ ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި، އެކަލާނގެ ތަޢާލާގެ މި ބަސްފުޅުގައިވެއެވެ:

﴿وَمَن يَبۡتَغِ غَيۡرَ ٱلۡإِسۡلَٰمِ دِينٗا فَلَن يُقۡبَلَ مِنۡهُ وَهُوَ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ مِنَ ٱلۡخَٰسِرِينَ ٨٥﴾

މާނައީ: "އަދި ދީނެއްގެ ގޮތުގައި އިސްލާމް ދީން ނޫން އެހެން ދީނެއް އެދޭ މީހާ (ދަންނާށެވެ.) ފަހެ އެ މީހާގެ ކިބައިން (އެ ކަލާން) ޤަބޫލު ނުކުރައްވާހުށްޓެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައި އޭނާ ވާނީ، ގެއްލިގެންވާ މީހުންގެ ތެރެއިންނެވެ." [އާލު ޢިމްރާން: 85].

އަދިވެސް الله ތަޢާލާ ވިދާޅުވެއްވެއެވެ.

﴿قُلۡ يَٰٓأَهۡلَ ٱلۡكِتَٰبِ تَعَالَوۡاْ إِلَىٰ كَلِمَةٖ سَوَآءِۭ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَكُمۡ أَلَّا نَعۡبُدَ إِلَّا ٱللَّهَ وَلَا نُشۡرِكَ بِهِۦ شَيۡـٔٗا وَلَا يَتَّخِذَ بَعۡضُنَا بَعۡضًا أَرۡبَابٗا مِّن دُونِ ٱللَّهِۚ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَقُولُواْ ٱشۡهَدُواْ بِأَنَّا مُسۡلِمُونَ ٦٤﴾

މާނައީ: "ކިތާބުވެރިން ތިޔަބައިމީހުންނޭވެ! އާ ޒުވާބަ އަހުރެމެންނާވެ!
އަހުރެމެންގެ ދެމެދުގައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ދެމެދުގައި، ހަމަހަމަވާ،
އެއްބަސްވެގެންވާ ކަލިމައަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އައިސްބާށެވެ! (އެއީ) الله އަށް
މެނުވީ، އަހުރެމެން އަޅުކަން ނުކުރުމެވެ. އަދި، އެކަލާނގެއާ އެއްވެސް
އެއްޗެއް އަހުރެމެން ޝަރީކު ނުކުރުމެވެ. އަދި، އަހުރެމެންގެ އެއްބަޔަކު
އަނެއްބަޔަކު، الله ފިޔަވައި ރައްބުންތަކެއް ކަމުގައި ނުހިފުމެވެ. ފަހެ،
އެއުރެން (އެކަމާ) ދުރުވެއްޖެއްޔާ، ފުރަގަސްދީފިނަމަ، (އެއުރެންނަށް)
ތިޔަބައިމީހުން ފަހެ ބުނާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، ތިމަންމެންނީ
މުސްލިމުން ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ހެކިވާށެވެ!" [އާލު ޢިމްރާން: 64].

މުސްލިމު މީހާއަށް ފަޚުރުވެވޭނީ ކޮން ކަމެއް ހެއްޔެވެ؟

މިހަރުކަނަށް އީމާންވުން، މުސްލިމު މީހާގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވާގޮތުގައެވެ:
الله ގެ ބާރާޔާއަށް އީމާންވުމެވެ. އަދި އެ އިލާހީ ހަމަސް ކުތުބުތަކާ، ރަސޫލުންނާ،
އާޚިރަތް ދުވަހާ ބަޔާންކުރެއްވި ކުތުބުތަކާ، އާޚިރަތް މިޤުދާރުގޮތުގެ ސުންނަތާ
ޤަދަރާއި ކަމުގައި އީމާންވުމެވެ. އަދި އެ އިލާހީ އެއްކަލަ އެއް މިޤްދާރުގައިވާ އާދަން
އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވާ ކަމުގައެވެ. އަދި އެ އިލާހަށް އަނބެއް ކަނޑު އަދި ދަރިއަކު
ނުވާ ކަމުގައެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެ އިލާހީ، އަޅުކަން ކުރަމުން
ހަމައެކަނި ޝަރީޢަތުގެ ދަރަޖަ ކަމުގައެވެ. އަދި އެއިލާހީ އެކަލާނގެ އަރުން
އެއްވެސް ދަރަޖައަކަށް އަޅުކަން ނުކުރުމެވެ. އަދި އެ އިލާހީ ދީނަށް އަޅުކަން
ކުރާ ކަނޑު ދަރަޖައަކަށް ކުރާ އަޅުކަމާ ފަހެ ބާޠިލު އަޅުކަމުގައެކަން
އިޢުތިޤާދުކުރަން ޖެހޭތޯ.

ދަލާއިލަތުގެންނަން އިޔާންވުވެ. އެބަހަކުންނެވި، الله ތަޢާލާގެ އަޑިތަކުންތަކަށް ކަމުގައެވެ. އެ އިސްމު އެބަހަކުން ހަމަޖެ ކުރައްވާ ނުކުރެންނެވެ. އަދި އެބަހަކުންނަން ހަމަޖެއްސުވި ޖަމާލުތަކުގެ ތެރޭގައި، އެ އިސްމުގެ ނަތީޖާއުންނަން ވެއްޔާއިގެން އެބަހަކުން ފުޅިބަތިވާއިގަތުން ހުރެއެވެ.

الله އެ އިސްމުގެ ނަތީޖާގެ މައްޗަށް ބާވައިލައްވާ އެންމެހާ ފުޅުތަކަށް، (އެއީ ތަފްރީޤާއި އިންތިޒާމުދަ ފުޅުތަކާ. އެއީ އެ ފުޅުތައް ތަޖްރިބާކުރެ ބަދަލުކުރެވުމުގެ ކުރިންނެވެ.) އަދި އެންމެ ހަމަގެ ފުޅު ކަމުގައިވާ ހިކުމަތް ޤުރުއާނަށްވެސް އިޖާނެވެ.

އެންމެހާ ރަސޫލުންނަން ޔަގީންވެއެވެ. އެއީ ޝަރުޢީޙުކުމްތައް، އިބާދާތުގެ ޙުކުމްތައް، މުޢާމަލާތުގެ ޙުކުމްތައް އަދި އަޚްލާޤީ އެބަހަކުންގެ އެންމެ ހަމަގެ ބަދަލު ކުރަންޖެހޭގޮތަށްވެސް ޔަގީންވެއެވެ. އަދި އެބަހަކުން ވެސް އިންސާނުންގެ ތެރޭގައި ނެތެވެ. އެބަހަކުންނަން ވީއިރު އެ އިސްމު ބާއިރާއި އެއްބަރުލުން ދެއްވިއެވެ. އަދި އެބަހަކުންގެ ތެރެވަރިކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރަނީ މާތްތަކާއި މުޢުޖިޒާތް އެބަހަކުންނަން އެއިސްމު ދެއްވިއެވެ.

ޙާޟިރުކޮށް ދެވަރަން ޔަގީންވެއެވެ. އެއީ އެންމެ އިމަގެ ކުރީގެ ޤައުމުތައް އެންމެ ހަމަގެ ޤައުމު، الله އަރުވާ ދަރުބާރު، އަދި الله ގެ ހަމަޖެއްސެވުމާއި މުދަލާއި އެ އިސްމު ހަމަޖެހި ކުރައްވާ. ހަމަ ކުރައްވާ ދެވަޅެވެ. އަދި އެ އިސްމު، މުޅިދުނިޔެއް ޖަހަނަމް ވެއްދުވަތެވެ. އަދި ހާޒިރުކޮށް ނަރަކައަށް ވެއްދުވަތެވެ.

ޤަދަރަށް އީމާންވުމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ކޮންމެ އެއްޗެއްވެސް ﷲ މޮޔަން ދެނެވޮޑިގެންނަވާ ކަމެވެ. އެއީ މާޟީގައި ވެދިޔަ ކަމެއްވިޔަސް އަދި މުސްތަޤްބަލުގައި ވާނޭ ކަމެއް ވިޔަސް މެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ ކަންތައްތައް ދެނެވޮޑިގެންނެވީ، އަދި އެކަންތައްތައް ލިޔުއްވިއެވެ. އަދި އެކަމަށް ބޭނުންފުޅުވެ އިރާދަކުރެއްވިއެވެ. އަދި ހުރިހާ އެއްޗެއް ހައްދަ ކުރެއްވިއެވެ.

އަދި ﷲ ޝަރުޢު ކުރައްވާފައިވާ ކަންތައްތައް ކުރުމާއި: ނަމާދާއި ޒަކާތާއި ރޯދައާއި އަދި އެކަމަށް ކުޅަދާނަވި މީހާ. ޙައްޖުވުންފަދަ ކަންކަމުން ﷲ އަށް އަޅުކަން ކުރުމެވެ. ދީން އުނގެނުމަކީ މަތިކަން ވެސް، ދުނިޔޭގައި އޭނާގެ އުފާވެރިކަމުގެ މަސްދަރުކަމުގައި ވާނެ، އަދި އާޚިރަތުގައި އޭނާގެ ނަޖާތްވާނީ އޭނާގެ ދީން އުނގެނި ދަސްކުރުމެވެ.

***

الفهرس

ކަވްނު ހަލްޤުކުރި ކާކު ހެއްދެވީ؟ އަދި އަހަރެމެން ހަލްޤުކުރި ކާކު ހެއްދެވީ؟ އަދި އެއީ
ކީއްވެގެން ހެއްދެވީ؟... ٢

މަތިވެރިވެގެންވާ ހާދިޖުވަސްމަ ރައްބު ٥

މި ހާދިޖުވަސްމަ ދިސްޖުރެއްވާ ރައްބަވެ: ހުސްޔަލާރުވަސްމަ އަދި މަތިވެރިވަސްމަ މާތް
ﷲ ގެ.. ٦

ހާދިޖުވަސްމަ ރައްބުގެ ބުރަކުރުބަތް.. ٨

އަރުކާންކުރުވާ ރައްބު ބުރަކުރުވެގެންވެސް ފުރިހަމަކަމުގެ ބުރަކުރުބަކާން ١٠

މި މަތިވެރި މާތްވެގެންވާ ހާދިޖު އަހަރެމެން ހަލްޤު ކުރައްވާ ކިއްވެގެން ހެއްދެވީ؟ އަދި
އަހަރެމެންގެ ކިބައިން އެކަލާނގެ އެދިވަޑައިގަންނަވަނީ ކޮން ކަމެއް ހެއްދެވީ؟.......... ١٦

ރަސޫލުންގެ ޒަރީރު ދީނުގެ ކީއްވެގެން ހެއްދެވީ؟ ٢١

އެންމެހާ ރަސޫލުންނަށް އިލާހުވެއްޖެއްމަން ދާންދާން، މުއުމިނުން ކަމުގައި ހިމާ
ނުވާނެ ٢٢

ކިރިޔާ ދެރުއާނަކީ ކޮބައި ހެއްދެވީ؟.. ٢٥

އިސްލާމުގައި ކޮބައި ހެއްދެވީ؟.. ٢٦

އިސްލާމްދީނަކީ ބާއްޖެވެރިކަމާއި އުފާވެރިކަމުގެ މަގު ٣٠

ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި މުސްލިމު މީހާއަށް ލިބޭ ފައިދާއަކީ ކޮބައިހެއްދެވީ؟ ٣١

ހައިރު މުސްލިމު މީހާއަށް ނުލިބޭ ގެއްލުމެއް ކޮން ކަމެއްހެއްދެވީ؟ ٣٤

'އާޚިރަތުގައި ނަޖާތްވުން އެދޭ މީހާ' ފަދަ އެކަމުގެ މައްޗަށް ވެސް، ﷲ އަށް ޝަރީޢަތުން
ލި އިލާހުގެ ރަސޫލު ﷺ އަށް ތަބާވާ މުސްލިމުންކަމުގައިވުން.................... ٣٥

މުސްލިމު މީހާއަށް ލާޒިމުވެސް ކޮން ކަމެއް ހެއްދެވީ؟.............................. ٣٩

❊❊❊

رئاسة الشؤون الدينية
بالمسجد الحرام والمسجد النبوي

رسالة الحرمين

Message of The Two Holy Mosques

Guidance content for the visitors of the Holy Mosque and the Prophet's Mosque in languages.